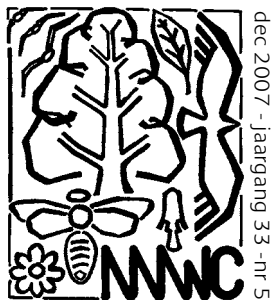

Natuur- en Vogelwacht Culemborg

Hak-al

In dit nummer

- Broedvogels van de Everdingerwaard
- Ja, natuurleuk!
- Zekere witvingrondel in de Lek

Colofon

Voor vragen over de bezorging,
Loes Plaisier
☎ 0345 - 51 98 47

Redactieadres:
Valeriaan 49
4102 VG Culemborg
e-mail: redactie@nvwc.nl

Eindredacteur:
Louis van Oort

Redactie:
Cocky de Groot
Harry van de Warenburg
Ruud Post

Webbeheer:
Jouke Altenburg

Uitgave:
Natuur- en Vogelwacht Culemborg
Middelcoopstraat 1a
4102 CE Culemborg
e-mail: post@nvwc.nl
website: www.nvwc.nl

Vormgeving:
Ruud Post

Druk:
GraphiCCommunication
Culemborg

Oplage:
420 exemplaren

Distributie:
A. van de Berg, Y. en J. Bosma,
Th. & A. Boudewijn, K. van Elst,
G. Greeve, J.J. Geleedst,
Y. Jakobs-Lammers,
L. v.d. Kooij, M. Steltenpool,
W. van de Ree, W.&C. Rubers,
W. de Rooij, H. v.d. Warenburg en
F. Waroux.

Lidmaatschap:
Hak-al is een uitgave van de
Natuur- en Vogelwacht Culemborg
en wordt gratis onder haar leden
verspreid.

Van de redactie

Beste Hak-al-lezers!

Deze laatste Hak-al van het jaar zullen we maar eens beginnen met een handvol goede voornemens voor 2008. Allereerst een tamelijk ingrijpende redactionele vernieuwing. Al een tijdje zaten we bij de redactie aan te hikken tegen het feit dat we aan het begin van het jaar een hele tijd moesten wachten voordat er een 'normale' Hak-al uitkwam. De eerste uitgave in het jaar was immers traditioneel het jaarverslag. Nu is er helemaal niets mis met het jaarverslag -integendeel zelfs- maar het is natuurlijk niet zo actueel of gevarieerd als een reguliere Hak-al. Een periode van vier maanden zonder gewone uitgave, een stukje winter maar ook een aanzienlijk deel van de lente, zagen we als een gemis. Daarom stelden we het bestuur voor het jaarverslag voortaan weliswaar gewoon te blijven maken, maar het in kleine oplage en op aanvraag te verspreiden. Op die manier zou er ruimte komen om ook in februari een gewone Hak-al uit te brengen. Het bestuur moest deze mini-revolutie in Hak-al-land natuurlijk even verwerken, maar toonde zich vervolgens slagvaardig. Het ging akkoord met het voorstel, met dien verstande dat in de Hak-al van februari wel een samenvatting van het jaarverslag plus een samenvatting van het financieel jaarverslag wordt opgenomen. Het uitgebreide jaarverslag wordt dan als volgt samengesteld: de uitgebreidere verslaglegging van de vereniging wordt samengevoegd met het financiële overzicht en dit geheel wordt gedrukt in een oplage van ongeveer 25 exemplaren, die met name bedoeld zijn voor relaties van de NVWC. Het uitgebreide jaarverslag ligt natuurlijk ter inzage in de Ketelvink en kan eventueel in kleine oplage nabesteld worden. De redactie kon met dit voorstel prima uit de voeten, zodat we het met ingang van de volgende Hak-al op deze manier gaan doen.

Deze veranderingen brengen wel wat extra werk met zich mee. Zo hopen wij dat de leveranciers van de teksten voor het jaarverslag (doorgaans de werkgroepcoördinatoren) naast hun normale verslag ook een korte samenvatting kunnen leveren. De redactie krijgt het ook wat drukker, omdat we nu ineens twee uitgaven moeten maken. En de vaste kopijleveranciers mogen voortaan vijf in plaats van vier keer per jaar aan de bak. Meer werk dus, maar ons inziens met mooie gevolgen: alle leden zijn het hele jaar door verzekerd van een actueel en gevarieerd verenigingsblad terwijl we onze verplichtingen wat betreft een jaarverslag gewoon blijven nakomen. Mochten er toch nog op- of aanmerkingen zijn en misschien wel bezwaren, laat het ons weten. De leden dragen immers gezamenlijk de activiteiten van de NVWC, dus ook de totstandkoming van de Hak-al.

Nog een goed voornemen: ook in de zomermaanden willen we de tijd tussen twee Hak-als bekorten. Daarom halen we de herfstuitgave iets naar voren. Bovendien hebben we een extra convoronde in de zomer ingelast, omdat het wel erg veel van ieders planningsvermogen vroeg om in juni al convo's te publiceren voor activiteiten die bijvoorbeeld pas begin oktober plaats zouden vinden.

Voor een laatste goed voornemen hebben we jullie medewerking nodig. Begin 2008 zit er namelijk een dubbele deadline aan te komen: eentje voor het jaarverslag en eentje voor de eerste Hak-al. Ons voorstel luidt dat we ons allemaal aan die deadline (14 januari) proberen te houden, zodat we allemaal de tijd krijgen de dubbele klus te klaren. Persoonlijk denk ik dat we er ons als vereniging nóg beter mee profileren. En dat terwijl we er -gezien de complimenten in het artikel van het bestuur verderop in deze Hak-al- al bijzonder goed op staan bij de buitenwacht.

Hoe dan ook, ik wens u mede namens de andere redactieleden veel leesplezier en natuurlijk een fantastisch 2008, boordevol mooie natuurervaringen.

Louis van Oort

Nummer 4

Het voorblad
Vliegzwam

Foto:
Leo van der Kooij

- 04** Broedvogels van de Everdingerwaard
- 06** Goed gezien! *paddo-estafette*
Mysterybird
- 08** Van de leesplank: *augustus - oktober 2007*
- 12** Capadocië en het natuurpark Sultan Sazligi
- 13** Waar komt die naam vandaan? Natuurleuk!
- 14** Voelen, proeven, kijken en ruiken

Verslag paddenstoelenexcursie naar de Kaapsche Bossen
- 16** Jeugdgroep Green Rangers
- 18** Ja, Natuurleuk!
- 19** Vogelkijkpost Beusichemsewaard - Wie helpt er een handje?
- 20** Vogels in en rond Culemborg: *september tot en met oktober 2007*
- 22** Nieuws van het bestuur
- 24** Van mycofielen en mycofagen
Verslag paddenstoelenexcursie naar de Kampina
- 27** Zekere witvingrondel in de Lek
- 28** Convocaties
- 30** Jaarprogramma NVWC 2008
- 31** Adressen
- 32** Agenda

Broedvogels van de Everdingerwaard

door Camiel Heunks

Wie verder kijkt dan het NVWC-werkgebied groot is, kan het niet zijn ontgaan dat in de uiterwaarden even verder stroomafwaarts van Culemborg een drastische ingreep heeft plaatsgevonden. Onder het mom van dijkverzwaringen en ruimte voor de rivier zijn de uiterwaarden tussen fort Everdingen en de stuw van Hagestijn sinds 2005 uitgegraven en opnieuw ingericht. In het ontwerp wordt een beeld geschetst van zegge- en rietmoeras, vochtige graslanden en zelfs dotterbloemgraslanden langs nieuw gegraven strangen en poelen.

Nu de natuurontwikkelingsprojecten langs de Lek bij Culemborg het pionierstadium wel zo'n beetje ontgroeid zijn, is het erg leuk om bij Everdingen opnieuw te kunnen zien of en hoe de vegetatie, libellen, vlinders en vogels het nieuwe gebied gaan exploreren. Om dit voor wat

De Everdingerwaard

In de Everdingse uiterwaard, die vanaf dit jaar in beheer is bij het Utrechts Landschap, herinneren alleen een paar oude meidoornhagen, knotwilgen en een hooigrasland nog aan de oude situatie. Het populierenhout aan de randen van het gebied en de moeraszone aan de voet van de dijk zijn eveneens bewaard gebleven. Een aantal poelen aan de voet van de dijk was een paar jaar geleden al gegraven. Alleen het deel van de uiterwaard direct langs de Lek wordt nu nog door jongvee beweid.

De zomerdijk van de Lek is deels vergraven en tussen de nieuw gegraven strangen is een nieuwe kade aangelegd. Het waterpeil stond het hele voorjaar zo hoog dat er permanent sprake was van een grote waterplas. Met de aanleg van een pompemaal aan de westzijde (afgelopen najaar) is het waterpeil flink gezakt en is het de bedoeling dat een deel van het gebied permanent plas-dras komt te staan.

Inventarisatie

In de periode maart t/m juni zijn alle vogels in het gebied geïnventariseerd volgens de standaard BMP-methode van SOVON (van Dijk 2004). Er zijn in totaal acht ochtendbezoeken gedaan en twee avondbezoeken. Gedurende circa 21/2 uur werd volgens een vaste route het gehele gebied doorlopen en werden alle aanwezige vogels op kaart ingetekend. De avondbezoeken waren bedoeld voor het vaststellen van eventuele territoria van uilen en rallen.

Figuur 1: Overzichtkaart van de Everdingerwaard.

betreft de vogels vanaf het eerste uur te kunnen vastleggen, heb ik dit voorjaar besloten het gebied tussen Fort Everdingen en Everdingen (ca. 50 ha) te inventariseren.

Resultaten

In totaal werden dit voorjaar 54 verschillende soorten broedvogels in het gebied vastgesteld (tabel 1). Onder deze soorten waren 11 soorten van de Rode Lijst, waarvan 7 zgn. kwetsbare soorten (zomertaling, slobeend, koekoek, steenuil, ransuil en groene specht). De talrijkste soorten zijn

grauwe gans, soepgans, meerkoet, winterkoning, bosrietzanger, kleine karekiet, grasmus en tjiftjaf (alle met minimaal 10 territoria in het gebied vertegenwoordigd). Onder de watervogels waren de grauwe gans, soepgans en alle tussenliggende mengvormen de meest algemene soorten. Vooral aan het begin van het seizoen was het aantal ganzen hoog. In totaal werden 11 nesten van grauwe gans en 10 van soepgans gevonden. Het aantal succesvolle nesten

bedroeg respectievelijk 7 en 4. Van de Canadese gans en Nijlgans werden geen nesten gevonden. Zomertalingen werden maar een paar keer in het gebied gezien. Waarschijnlijk hebben de vogels net buiten het geïventariseerde deel gebroed. Eén paar bergeenden broedde in het gebied en werd eind mei met pullen gezien.

Als gevolg van het hoge waterpeil waren er dit eerste jaar weinig slikkige delen. Voor de echte pioniers was

Soort	Territoria	Soort	Territoria
fuut	3	ransuil	1
knobbelzwaan	3	ijsvogel	1
grauwe gans	12	groene specht	1
soepgans	10	graspieper	1
canadese gans	3	witte kwikstaart	4
nijlgans	4	winterkoning	16
bergeend	1	heggenmus	5
krakeend	3	blauwborst	4
wilde eend	15	merel	3
soepeend	1	zanglijster	2
zomertaling	1	sprinkhaanzanger	2
slobeend	1	bosrietzanger	10
tafeleend	1	kleine karekiet	19
kuifeend	9	grasmus	12
buizerd	1	tuinfluiter	4
boomvalk	1	zwartkop	4
fazant	6	tjiftjaf	14
waterral	2	matkop	1
waterhoen	3	pimpelmees	3
meerkoet	15	koolmees	4
scholekster	2	boomkruiper	4
kleine plevier	4	ekster	2
kievit	4	kauw	1
tureluur	2	spreeuw	4
houtduif	3	ringmus	4
koekoek	1	vink	4
steenuil	1	rietgors	7
		totaal aantal soorten:	54
		totaal aantal territoria:	249

Tabel 1: Totaal aantal vastgestelde territoria in de Everdingerwaard in 2007. Vogels van de Rode Lijst zijn vet gemarkeerd

het gebied daarom relatief oninteressant. Ondanks dat waren vanaf begin april tijdens ieder bezoek baltzende en/of gepaarde kleine plevieren in het gebied aanwezig. Er zijn geen jongen waargenomen. Scholeksters en kieviten hadden een voormalige akker als broedplek gekozen, maar deze werd begin juni omgeploegd en opnieuw ingezaaid zodat de nesten verloren gingen. In de moeraszone aan de voet van de dijk bevonden zich over de hele lengte veel territoria van kleine karekiet. Door de aanwezigheid van wat wilgenopslag, andere ruigtes en wat kale plekken is deze zone ook erg geschikt voor bosrietzanger, blauwborst en rietgors. Waterrallen lieten zich in deze zone in de vroege ochtend en tijdens de avondbezoeken verschil-

lende keren duidelijk horen. Twee paar sprinkhaanzanger zaten in wat ouder rietland en langs de oude zomerdijk. Een zingende rietzanger hield het na één bezoek voor gezien. Een groot deel van de territoria betreft (zang)vogels die in de resterende houtsingels en meidoornhagen broeden. In de meidoornhagen broeden volop zwartkoppen, tjiftjaffen, koolmezen, heggenmussen, ringmussen en een boomkruiper. In het bos langs de fortgracht broedden verschillende holenbroeders (groene specht, kauw, spreeuw en boomkruiper) en tijdens het laatste bezoek bleek hier ook de boomvalk succesvol gebroed te hebben. Voor de steenuil en ransuil is dit waarschijnlijk niet het geval.

Conclusie

De soortenrijkdom van de Everdingerwaard wordt in de huidige situatie vooral bepaald door de 'oude' delen (bos, meidoorns en rietmoeras) die er al waren. Verschillende watervogels hebben geprofiteerd van de nieuwe watergangen en het hoge waterpeil van afgelopen seizoen. De komende jaren zal duidelijk moeten worden wat het nieuwe deel voor andere soorten te bieden heeft.

Met de komst van het gemaal is het waterpeil flink omlaag gezet. Dat dit in september direct als een magneet werkte op doortrekkende steltlopertjes, lepelaars (max. 27 ex.) en kleine zilverreigers (max. 3 ex.) was niet verwonderlijk, maar wie weet kan hier volgend voorjaar ook door broedende kluten, berg-eenden en kleine plevieren van geprofiteerd worden.

september 2007

Literatuur

Van Dijk A.J., 2004. Handleiding Broedvogel Monitoring Project (Broedvogelsinventarisatie in proefvlakken). SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen.

Foto's: Camiel Heunks

Goed gezien!

Paddo-estafette

Een jaar geleden ben ik met mijn gezin verhuisd vanuit het centrum van Geldermalsen naar een wijk aan de randen van het dorp. Een van de eerste dingen die ons opvielen toen we onze nieuwe stulp betraden, was de vliegenzwam die bij de berk in de voortuin stond. Hij was al een beetje in de laatste fase van zijn bovenaards bestaan, maar toch: dit is dé paddenstoel, zeker voor kinderen. Het mooie was dat ik in de weken daarvoor met zoon en dochter tevergeefs op zoek was geweest naar zo'n Kabouter Spillebeen-paddo. En nu stond er zomaar eentje in onze nieuwe tuin! Een beter voorteken kon je mijns inziens niet hebben bij de aanschaf van een nieuw huis. Hadden we in 2006 slechts een glimp van de ware vliegenzwamglorie meegekregen, de herfst van 2007 bracht ons wekenlang spektakel. Half oktober stak het eerste rode bolletje met witte stippen de kop op. In enkele dagen tijd groeide dit uit tot een schitterende klassieke vliegenzwam, die weer even snel te gronde ging. Maar nog voordat dit exemplaar het loodje legde, kwam er weer een ander bovengronds. Het was duidelijk: we hadden een echte heksenkring in de tuin. Steeds als een paddenstoel was 'uitgebloeid' kwam er een stukje verderop weer een nieuwe tevoorschijn en zo hadden we tot half november plezier van deze paddo-estafette. Mijn zoontje Marnix (6) was er al net zo enthousiast over als ik en hij wilde koste wat kost op de foto met een van de paddenstoelen. Tsjja, dat kun je zo'n jochie niet weigeren hè...

De komst van de digitale camera heeft het voor velen gemakkelijker gemaakt goede foto's te maken. De redactie krijgt dan ook vaker dan voorheen leuke natuurfoto's van leden opgestuurd, die een bijzondere soort, een leuk fenomeen of wat dan ook hebben vastgelegd. Dit heeft ons doen besluiten een rubriek in het leven te roepen, met de naam "Goed gezien!". Daarvoor ontvangen wij graag interessante foto's met een stukje begeleidende tekst. Stuur dus in die foto's, maar vergeet er niet bij te vermelden waarom het zo bijzonder is wat we te zien krijgen.

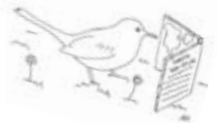
Mysterybird door Anouk Post

De mysterybird van deze keer gaat een moeilijk seizoen tegemoet, hoewel zijn naam anders doet vermoeden. Aan de andere kant zal het waarschijnlijk wel weer meevallen, want de laatste strenge winter is alweer van een decennium geleden. En dat is te merken aan de aantallen van deze soort, die het juist goed doet als de milde winters zich aaneenrijgen.

Oplossing vorige keer: Atlasgrasmus

"Alleen echte coole kikkers drinken whiskey on the rocks"

Periode: augustus - oktober 2007

VAN DE Leesplank

door Leo van der Kooij

't Altenatuurtje

In 't Altenatuurtje wordt melding gemaakt van succes bij de bezetting van steenuilkasten. In 2007 waren 14 van de 75 steenuilkasten bezet. Op blz. 46 t/m 49 staat een verslag van de weidevogelbescherming in 2007. Er staat ook een tabel bij met de resultaten van 2000 t/m 2007. Ten opzichte van 2006 werd een groter gebied bestreken, maar het aantal nesten van Kievit, grutto en tureluur was lager. Alleen de vierde soort, de scholekster, deed het duidelijk beter. Het verliespercentage was met slechts 20,3 % een stuk gunstiger dan in 2006 (29,9 %).

Blad

In Blad kunnen we lezen over rugstreeppadden op de zandafgraving Kwintelooyen tussen Rhenen en Veenendaal. Het terrein wordt gebruikt door motorcrossers die er op gezette tijden wedstrijden organiseren. Het blijkt dat de padden (en daarnaast een aantal zeldzame planten) hier juist van profiteren. Rugstreeppadden hebben immers een voorkeur voor open landschappen met een hoge dynamiek (bladzijde 8/9).

Bomennieuws

Een interessant artikel over de betekenis van bomen in een stedelijke omgeving in het blad Bomennieuws. De auteur breekt een lans voor een zo groot mogelijke variatie. Zoals in elk nummer van dit tijdschrift wordt een boomsoort uitgebreid besproken. In dit nummer is het de beurt aan de valse christusdoorn (*Gleditsia triacanthos*). Ik vermeld er maar bij dat deze soort ook in Culemborg te vinden is, o.a. één groot exem-

plaar aan de Vliegerweg voor het gebouw van ROC en een aantal op het Chopinplein. In het najaar vallen de grote donkerbruine peulen op die aan de takken hangen. Hoe afschuwelijk het kan misgaan met een prachtige 100-jarige plataan in Beneden Leeuwen staat te lezen op bladzijde 22. Een kwestie van moedwil, onzorgvuldigheid, onverschilligheid of nalatigheid? De betreffende gemeente, eigenaar van de boom en beloofd hebbende de boom te sparen, treft alle blaam. Bewustwording kan wellicht zulke blunders voorkomen, zoals we op bladzijde 6/7 kunnen lezen in het artikel "Mensen en Bomen".

Brachytron

Brachytron brengt een dik nummer vol met interessante artikelen over libellen. We lezen o.a. dat door natuurlijke inrichting van de Maasplassen (Limburg) het aantal soorten van 22 in 15 jaar is toegenomen tot 38. Ook in de Deurnse Peel (Noord-Brabant) is na verbetering van de waterkwaliteit het aantal soorten toegenomen. Er moet echter een uitzondering worden gemaakt. Het merendeel van de "nieuwe soorten" betreft soorten die oprukken vanuit het zuiden (klimaatverandering!) en soorten die weinig specialistisch zijn in hun biotoopvoorkeur. De soorten die kenmerkend zijn voor veengebieden gaan achteruit en t.o.v. het jaar 1988 zijn zelfs enkele soorten verdwenen, ondermeer hoogveenglanslibel (al sinds 1963), groene glazenmaker en speerwaterjuffer. Een hoge waterstand is gunstig voor libellen. Dit werd bewezen door een onderzoek in de Grafelijkheidsduinen bij Den Helder. De jaren 2004, 5 en 6 waren erg droog. Er werden toen op

de monitoringroute resp. 75, 230, en 336 libellen in 5 tot 9 soorten geteld. In het natte jaar 2002 waren dat er meer dan 3000! Verdeeld over 9 soorten. Verder komen we iets te weten over libellen in een aantal Brabantse vennen en over beekoeverlibellen in de Achterhoek.

De DompHoorn

Misschien is bij onze leden het vogelasiel aan de Meerdijk nummer 4 te Acquoy bekend. Sinds jaar en dag is hier een bewoond ooievaarsnest dat vanaf de dijk goed te bekijken is. Inmiddels heeft mevrouw Huigen, die dit asiel beheert, de leeftijd der zeer sterken bereikt namelijk 89 jaar. Begrijpelijk dat het onderhouden van een vogelasiel haar te veel is geworden. Gelukkig is er nu iemand bereid gevonden een zgn. doorstart te maken. Op bladzijde 36/39 in van De DompHoorn leest u er meer over. Excursieverslagen zijn altijd leuk om te lezen. Je vindt er informatie over interessante natuurgebieden en leest wat een groepje enthousiaste excursiegangers allemaal kan tegenkomen. In dit nummer staan er drie. Het betreft verslagen van een excursie naar de Hoge Venen (België) van een vlinderexcursie naar Asselt (Limburg) en een weekend naar de Eifel (Duitsland).

De Knipselkrant

Zoals altijd zijn hierin veel knipsels opgenomen over jagers, ganzen en vossen. Wie roepen er telkens: "Het zijn er te veel" en bieden zich meteen aan om met hun geweer het "natuurlijk evenwicht" te herstellen? Van oplossingen gesproken; jagers willen hun pleidooien voor meer jachtmogelijkheden nog wel eens met gewelddadige acties bekrachtigen. Lees hierover het knipsel waarin beschreven wordt hoe twee Oostzaanse jagers een Noord-Hollands statenlid moleskeerden toen hij foto's maakte van de jachtpraktijken van deze heren (bladzijde 15). Het meest curieuze bericht wil ik u niet onthouden. Op de achterpagina staan twee

knipsels die handelen over het conflict tussen Faunabescherming en Natuurmonumenten. Het gaat over beschermde dwergganzen tegen natuurontwikkeling in de Harger- en Petteempolder achter de Hondsbossche Zeewering. Twee instanties, die de bescherming van flora en fauna hoog in het vaandel dragen met elkaar in de clinch. Het moet niet gekker worden.

De Kruisbek

Het landgoed Walenburg in het Langbroekerweteringgebied, zo'n beetje bij ons voor de deur, wordt uitgebreid beschreven op de eerste 12 bladzijden in De Kruisbek. De aanleiding is het besluit om dit particuliere landgoed natuurlijker te gaan beheren. Het gaat om drie pijlers, te weten uitbreiding en instandhouding van het essenhak-hout, natuurlijk graslandbeheer en tragere waterafvoer. Voorts wordt in dit nummer melding gemaakt van een broedgeval van de grote gele kwikstaart in de stad Utrecht (bladzijde 13/15) en schrijft Jack Folkers over zijn belevenissen op Borneo, een etappe van zijn al twee jaar durende wereldreis.

De Levende Natuur

Dit tijdschrift munt uit in vaak niet eenvoudig leesbare, maar altijd gedegen artikelen over zaken die spelen in de Nederlandse natuur. Flora en fauna spelen hierbij veruit de belangrijkste rol. In dit nummer gaat het o.a. over vogels - profiteren de vogels van de Rode Lijst van de Nieuwe Biesbosch? Zoals altijd zijn er winnaars, zoals de nachtegaal, en verliezers, zoals bijna alle vogels van het cultuurland. Het volgende onderwerp is de kwartelkoning in het artikel "Bescherming van kwartelkoningen in hooiland". De in ons land zeldzaam broedende vogel is de enige Nederlandse broedvogel die wereldwijd sterk wordt bedreigd. Hij is sterk afhankelijk van vochtige hooilanden die pas laat in het seizoen (juli) gemaaid worden. Om de broedende kwartelkoningen voor ons land te behouden, is een beschermingsplan

ontwikkeld. Verderop buigen drie auteurs zich over de kwestie van het herintroduceren van soorten. Heldere criteria worden samengevat in een schema. Alle punten moeten worden doorgelopen alvorens tot een herintroductie over te gaan. Meteen daaraanvolgend wordt een herintroductie besproken en wel een heel spectaculaire. Het gaat om uitgezette wisenten in het Kraansvlak, een duingebied bij Zandvoort. Het volgende artikel is meer sociologisch gericht met als titel 'Effecten van natuur- en milieueducatie op kennis, houding en gedrag van mensen'. Aangetoond wordt dat natuur- en milieueducatie (NME) een positief effect heeft op de houding t.o.v. de natuur en dat des te sterker, als er veel aan buiten-activiteiten wordt gedaan (bladzijde 209/212). Het nummer besluit met een artikel over de relatie tussen voedsel en trekdrang bij kleine zwanen.

Lutra

In Lutra komen vleermuizen en walvissen aan de orde. Het artikel "Foraging Hump-back whale in the Marsdiep area etc." bespreekt het voorkomen van de bultrug in mei van dit jaar bij Den Helder. Deze gebeurtenis is ook uitgebreid in het nieuws geweest. Sinds deze walvissoort in 2003 voor het eerst in de Nederlandse wateren is waargenomen, zijn er 6 waarnemingen geweest. Op bladzijde 37 staat een overzicht.

(in november van dit jaar dook de bultrug van het Marsdiep opnieuw op voor de Nederlandse kust, nu bij de pier van IJmuiden, red.)

Natuurbehoud

In Natuurbehoud maakt Natuurmonumenten melding van twee belangrijke stappen die in het afgelopen jaar gezet zijn op het terrein van natuurontwikkeling. Het betreft het gereedkomen van de inrichting van het eiland Tiengemeten als natuurgebied en de vooruitgang die is geboekt bij het verdere herstel van het Beekbergerwoud. Dit

laatste is mogelijk gemaakt doordat leden 300.000 euro bijeengebracht hebben. Met dit bedrag kon terrein worden aangekocht. Het nieuwe Beekbergerwoud moet 300 hectare groot worden. Op bladzijde 16/17 wordt het plan voor de natuurlijke inrichting van de Harger- en Petteempolder gepresenteerd. Rond deze plannen is nu een conflict met De Faunabescherming gerezen. Lees daarover in de Knipselkrant (zie hierboven in deze rubriek).

Mooi Gelderland

In Mooi Gelderland discussiëren Arnold van Vliet -bioloog- en Ton Roozen adjunct directeur van Geldersch Landschap- over klimaatverandering. Naast een gewone boswachter bestaat er een educatief boswachter. Wat dat inhoudt, kan je lezen op bladzijde 18 en 19.

Nieuwe Wildernis

Het blad dat naar mijn mening de beste informatie geeft over de situatie en de mogelijkheden van de natuur in ons land is Nieuwe Wildernis. In dit nummer wordt ook aandacht geschonken aan het belang van natuurbeleving bij kinderen. Het artikel "Bomen klimmen en knuffelen" is de neerslag van een interview met Gerrit-Jan de Bruyn. Hij is een van de makers van het educatief programma Het Bewaarde Land. In dit programma leren kinderen uit groep 5 en 6 van de basisschool dat natuur leuk, mooi, spannend en kwetsbaar is. In dit artikel staan ook interessante waarnemingen met betrekking tot het verschil in beleving en benadering tussen autochtone en allochtone (lees islamitische) kinderen. Om het leefmilieu van dieren in stand te houden en waar mogelijk te verbeteren, is kennis van hun levenswijze en behoeften onontbeerlijk. Op bladzijde 19/22 lezen we hoe het beheer betreffende amfibieën en reptielen verbeterd kan worden.

NVL-Nieuwsbrief

In de Roer bij Roermond zijn enkele bijzondere libellen gevonden. De

meest bijzondere is de gaffellibel waarvan twee larven zijn ontdekt. Hoe het gaat met de libellen van onze jongste provincie lezen we in "Ontwikkelingen van laagveenlibellen in Flevoland".

RAVON

In RAVON gaat het over zandhagedissen in de duinen, eierleggende roodwangschildpadden in het wild en de adder in Vlaanderen. In Vlaanderen zijn nog maar twee gebieden waar adders voorkomen. Beide zijn gelegen in de provincie Antwerpen.

SOVON-nieuws

Deze aflevering van SOVON-nieuws bericht uitvoerig over de invasie van witvleugelsternen in mei 2007. Op 17 mei was er een piek van 1087 waargenomen vogels. In drie gebieden bleven enkele vogels hangen, wat uiteindelijk tot 4 broedparen leidde. Er kwamen in totaal 8 kuikens uit de eieren, waarvan 5 vliegvlug werden. Om vogels in hun leefgebied te kunnen volgen is de techniek een onmisbaar hulpmiddel. Dit jaar werden twee nachtactieve soorten, de nachtzwaluw en de kwartelkoning met behulp van kleine, op het lichaam bevestigde radiozendertjes gevolgd. Tot welke bevindingen en (voorlopige conclusies dit geleid heeft lezen we op bladzijde 15 en 16).

SOVON-nieuws

uit de provincie Gelderland

Eveneens wordt hierin het zenderen van kwartelkoningen besproken. Bijzonderheden over vogels in het rivierengebied vinden we op bladzijde 6. Hierin vraagt de auteur zich af of de kolonie brandganzen bij Culemborg de enige nog florerende in het rivierengebied is. Dit jaar werden hier tenminste twintig paren met kuikens waargenomen. In het kader van de rubriek "watervogeltellingen" worden de dodaars en de knobbelzwaan besproken. Beide soorten zijn de laatste jaren flink in aantal toegenomen. De dodaars zit nog steeds in de lift omhoog, terwijl de knobbelzwaan zich vanaf 2000 stabiliseert.

Terra

Dit nummer van Terra is een speciaal nummer dat gewijd is aan "De Nacht Van De Nacht". Deze nacht, die op 27 oktober werd gehouden, heeft tot doel aandacht te vestigen op het belang van de duisternis voor milieu, mens en dier en aan het tegengaan van overvloedige en onnodige kunstverlichting.

Van Nature

In nummer 9 van Van Nature worden beheersmaatregelen in natuurgebieden in Noord-Brabant, Zuid-Limburg, Friesland en het eiland Tiengemeten besproken. In nummer 10 gaat het over het Fochtelooërveen, waar dit jaar voor het eerst grauwe klauwieren hebben gebroed en wel met 4 paren, het Dwingelderveld en het Fries-Drentse Wold. Verder vraag ik speciaal de aandacht voor het artikel over het belang van natuurbeleving door en voor kinderen. Dit naar aanleiding van de verschijning van het boek "Het laatste kind in het woud", waarin de Amerikaanse journalist Richard Louv een lans breekt voor het contact tussen kind en natuur. Zie voor dit onderwerp ook de artikelen over milieueducatie in De Levende Natuur en Nieuwe Wildernis die elders in deze rubriek besproken zijn.

Vogelnieuws

Naast allerlei nieuwtjes uit het land - waaronder over de slechtvalk (dit jaar 22 broedparen) en de achteruitgang van de aalscholverkolonie in het Naardermeer (in 20 jaar van 5000 naar 1000 broedparen) lezen we over de waterrietzanger en Natura 2000. De waterrietzanger is de meest bedreigde zangvogel van Europa. De stand is de laatste jaren hard achteruit gegaan. Onderzoek in en bescherming van broed- en overwinteringgebieden moeten betere kansen voor het voortbestaan van deze soort bieden (bladzijde 14/15). Maken soorten als purper-

reigers, roerdompen en lepelaars een sprong naar onze buurlanden en welke vogelsoorten kunnen wij nog meer uit het nabije buitenland verwachten? In het artikel op bladzijde 16/17 wordt hierover gefilosofeerd. In nummer 6 gaat het vooral over uilen. Met de ransuil, de steenuil, maar vooral met de velduil gaat het al jaren niet goed. Wat daaraan mogelijk te doen is, lezen we vanaf bladzijde 13. Met de kerkuil gaat het gelukkig stukken beter, zodat dit onderwerp nog een optimistisch slot heeft. In de omgeving van Culemborg overwinteren elk jaar grote groepen smienten. Dat is in ons land niet uitzonderlijk. Landelijk ligt het totaal aantal overwinterende smienten op één miljoen exemplaren! In het artikel "een smient is nog geen gans" wordt gepleit voor beheersmaatregelen die specifiek op deze soort eend, die zich heel anders gedraagt dan alle soorten ganzen, van toepassing zijn.

Vogels

Ik doe een greep uit de scala van onderwerpen: Natuurontwikkeling in de monding van de IJssel. Daar waar de IJssel in het Ketelmeer stroomt, is door de aanleg van eilanden en lagunes een waar vogelparadijs ontstaan. Het mooiste vogelboek van de wereld, namelijk BIRDS OF AMERICA van de schilder/tekenaar John James Audubon. Dit boek is momenteel te bezichtigen in het Teylers' Museum in Haarlem (bladzijde 12/17). In een artikel van de hand van Koos Dijksterhuis houdt de bekende wadvogelonderzoeker Teunis Piersma een vlammend pleidooi voor het instandhouden van de vaste pleisterplaatsen voor steltlopers waar ook ter wereld. De vogels die deze keer extra in de schijnwerper staan, zijn de uilen en de lijsterachtigen.

Zoogdier

Het blad Zoogdier komt met artikelen over boommarters, ingekorven vleermuizen en een inventarisatie van zoogdieren in Estland. Omdat ik een aantal jaren geleden Estland bezocht heb en daar buitengewoon

enthousiast ben geworden over de rijkdom aan natuur in dat land, heb ik vooral dit laatstgenoemde artikel met veel aandacht gelezen. Uit het artikel blijkt dat de natuurrijkdom daar nog altijd groot is. Een groep Nederlanders, leden van de veldwerkgroep van VZZ, trof maar liefst 32 soorten zoogdieren aan tijdens een verblijf van 10 dagen in het natuurreservaat Matsalu. Daarnaast werden er 152 vogelsoorten, 23 libellen en 18 sprinkhanen genoteerd. Lees en smul!

Vogelbalans 2007

Vogelbalans 2007 is een aparte uitgave. SOVON en Vogelbescherming geven een overzicht van de invloed van klimaatverandering op de vogelstand van ons land. De verschillende thema's zijn: De vogels van de Rode Lijst, broedvogels, doortrekkers en wintergasten en Vogels en Natura 2000. De artikelen worden samengevat in zes duidelijke conclusies, die op de tweede bladzijde van deze mooie en belangrijke uitgave staan afgedrukt. Deze uitgave verdient het om bij velen en vooral politici en beleidsmakers onder ogen te komen.

Overzicht van behandelde tijdschriften

't Altenatuurtje, Natuurbeschermingsvereniging Atenatuur, jaargang.27 nummer 1, oktober 2007
Blad, IVN-Tiel, jaargang.19 nummer 3 herfst 2007
Bomennieuws, de Bomenstichting, jaargang 32 nummer 3 herfst 2007
Brachytron, Nederlandse Vereniging voor Libellenstudie, jaargang 10 nummer 2, juli 2007
De Dompchoorn, Natuur- en Vogelwacht De Vijfheerenlanden, jaargang.41 nummer 3, september 2007
Knipselkrant, De Faunabescherming, jaargang 31 nummer 4, september 2007
De Kruisbek, Vogelwacht Utrecht, jaargang 50 nummer 4, september 2007
De Levende Natuur, jaargang 108 nummer 5, september 2007
Lutra, Zoogdiervereniging VZZ, jaargang 50 nummer 1, oktober 2007
Mooi Gelderland, Geldersch Landschap en Kasteelen, jaargang 4 nummer3, herfst 2007
Natuurbehoud, Natuurmonumenten, jaargang 38 nummer 3, herfst 2007
Nieuwe Wildernis, Stichting Kritisch Bosbeheer, jaargang.12, nummer 41
NVL-Nieuwsbrief Nederlandse Vereniging voor Libellenstudie, jaargang11, september. 2007
RAVON, Stichting RAVON (Reptielen, amfibieën, vissen), jaargang 9, nummer 2
SOVON- Nieuws, SOVON (ornithologisch veldonderzoek), jaargang 20, nummer 3 september 2007
SOVON nieuws uit de provincie Gelderland, nummer 2, oktober 2007
Terra, Stichting Natuur en Milieu, jaargang 3 nummer 5, oktober 2007
Van Nature, Natuurmonumenten, jaargang 17 nummers 9 en 10, september en oktober 2007
Vogelnieuws, Vogelbescherming, nummers 4 en 5 augustus en oktober 2007
Vogels, Vogelbescherming, jaargang 27 nummer 4, najaar 2007
Zoogdier, Zoogdiervereniging VZZ, jaargang 18, nummer 3, september 2007

Voorts is nog ontvangen een exemplaar van VOGELBALANS 2007, een speciale gemeenschappelijke uitgave van Vogelbescherming en SOVON met als thema klimaatverandering

Capadocië en het natuurpark Sultan Sazligi

door Eric Schuurman

Turkije heeft veel te bieden aan bijzondere landschappen en natuurreservaten. Onze wandeltocht door Capadocië in mei onderbraken we voor een dag vogelen in het vogelreservaat Sultan Sazligi. Een totaal vlak gebied van 500 km² van vooral zoutvlakten, dun begroeid met grassen en bespikkeld met meertjes, sommige zoet andere enigszins zout en met door het jaar heen zo'n 250 vogelsoorten.

Vooraf bezochten we in Ankara 'het Europese museum van het jaar' in 2005, het schitterende museum van prehistorische Anatolische kunst. Vooral de expressieve dierfiguren, hertenkoppen, ossen en vooral vogels, mythische figuren, 4000 jaar oud uit de Hettitische tijd maakten grote indruk. Onze wandeltocht voerde ons van dorpje naar dorpje waar we overnachtten in eenvoudige pensions*. We liepen acht dagen lang zo'n 15 a 20 km per dag door een sprookjesachtig tufsteenlandschap dat miljoenen jaren geleden gevormd werd uit vulkanische as. Door weer en wind zijn de meest wonderlijke vormen uitgeslepen in uiteenlopende kleuren, van beige tot lichtgeel en roze. Duizenden jaren woonden hier mensen in uitgehakke rotswoningen. Onze start was bij het riviertje de Melendiz. De wandelpaden liepen veelal door beek- en rivierdalen, soms door forse kloven met hoge rotswanden, alles omlijst door het unieke tufsteen berglandschap met z'n bijzondere vormen en met her en der bewoning en de

besneeuwde top van de majestueuze vulkaan Hassan op de achtergrond. Vaak waren de wandelpaden en aangrenzende akkertjes omzoomd door

populieren en groepjes pistache bomen, met direct langs de beken een strook met natuurlijke begroeiing van bomen en struiken.

Bij het begin van de wandeling zagen we vrijwel direct drie hoppen. Het 'hoopoo'-gezag zou ons een groot deel van onze tocht blijven begeleiden, met vaak later in de middag als toegift een koortje van nachtegalen. We zagen er onder meer wielewaal, Finch' tapuit, blonde tapuit, blauwe rotslijster, rode rotslijster, spotvogel, grijze gors, zwartkopgors, ortolaan, kneu, raaf, alpenkraai, klapekster (variant met witte kop), rotsklever, Balkan vliegenvanger, kleine zwartkop, zwarte roodstaart, rosse waaiersstaart en Syrische bonte specht; kortom een vogelrijke habitat in een uniek wandelgebied.

Foto: Sultan Sazligi, www.galeri.erciyes.edu.tr

Vogelreservaat Sultan Sazligi

In de vroege ochtendzon was het vlakke zilvergrijze landschap, in de verte omzoomd door vage lichtblauwe bergen, een nieuwe ervaring, die we met verwondering in ons opnamen. In het voorlichtingscentrum annex pension en camping troffen we onze gids Atilla, enthousiast en deskundig vogelaar met zijn oude Lada *fourwheel drive*. Hij kende het gebied als zijn broekzak.

Nauwelijks onderweg over de witachtig uitgeslagen vlakke renden pleviertjes met pullen tussen de graspollen door voor de auto uit. Ook deze habitat toonde zijn rijkdom: flinke aantallen stelkluten en purperreigers en verder isabeltapuiten, kortteenleeuweriken, bruine kiekendieven, zomertalingen, Kalanderleeuwerik, zwarte ooievaars, flamingo's, slangenarenden, arendbuizerds en een aasgier. En plotseling de zeldzame citroenkwikstaart. Onze gids sloeg in z'n enthousiasme zijn arm om mijn schouders, het was de eerste keer dit jaar dat dit vogeltje zag. Vlakbij een nietige doodarm dorpje van enkele schapenhouders troffen we nog het kadaver van een ezel, gedood en gegeten door de wolven uit het omringend gebergte, naar Atilla ons vertelde. Sultan Sazligi, één van de hoogtepunten van onze vakantie.

* individuele wandelreis geboekt via SNP

door Ellen Geleedst

Waar komt die naam vandaan

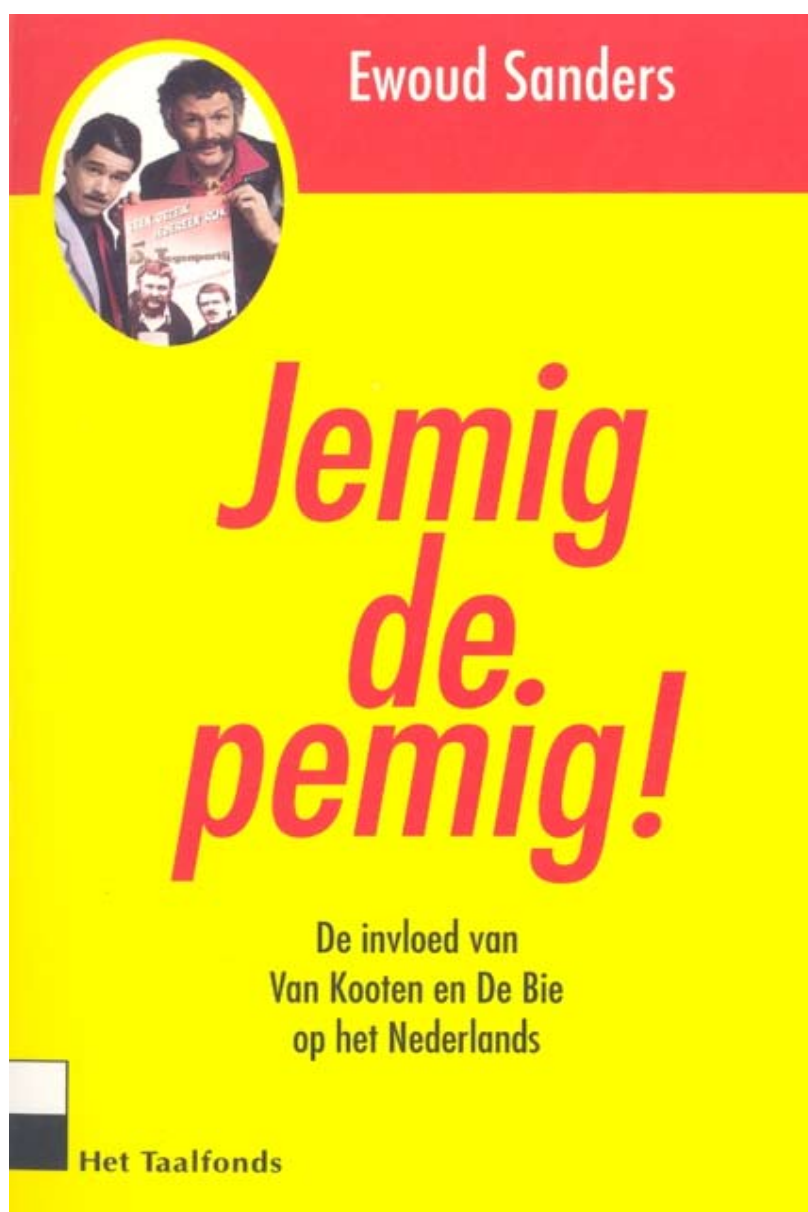

Natuurleuk!

In de vorige Hak-al is door Louis een nieuwe rubriek in het leven geroepen onder de titel 'Ja, natuurleuk'. Deze term kent een leuke ontstaansgeschiedenis en daarom zal ik mijn rubriek daar deze keer aan wijden. De term is namelijk in 1975 bedacht door Kees van Kooten, zij het dan met een wat andere betekenis. Hij introduceerde deze term namelijk niet als verzamelnaam van humor met als onderwerp de natuur. Maar dat mag de pret niet drukken. We zullen deze naam eens grondig tegen het licht houden.

Van mijn vader, een doorgewinterde boekenverzamelaar, kreeg ik een paar jaar geleden een boekje met de titel "Jemig de pemig!", met als ondertitel: "De invloed van Van Kooten en De Bie op het Nederlands". Daarin behandelt schrijver Ewoud Sanders een heleboel termen die de afgelopen decennia door dit duo aan het Nederlands zijn toegevoegd. Sommige termen associëren we ook beslist nog met de bedenkers ervan. Maar dat een woord als "doemdenken" pas in maart 1980 door hen voor het eerst gebruikt is, vond ik toch verrassend. In ieder geval: het woord 'Natuurleuk' is van Kees van Kooten. Ik citeer voor het gemak even uit het boek van Sanders: "Hoe noem je iemand die van nature leuk is? Iemand die ongekunsteld grappig is? Kees van Kooten bedacht hiervoor in 1975 de term 'natuurleuk'. Hij deed dat in een artikel in de Haagse Post over humor in de jaren zeventig. De kop vroeg: "Is Woody Allen natuurleuk?" (...) Het woord 'natuurleuk' valt in dit artikel een paar keer en Van Kooten geeft er zelfs een - nogal cryptische definitie van: "Natuurleuk is geen Hard leuk maar Zacht leuk."

Vervolgens waagt Sanders zich nog aan een bespiegeling over de vraag, of Kees van Kooten en Wim de Bie zélf 'natuurleuk' zijn. Het lijkt mij te ver voeren om daar in deze rubriek op in te gaan. We weten nu in ieder geval waar de term 'natuurleuk' vandaan komt. Rest ons als NVWC'ers natuurlijk wel de vraag of de schrijver van ónze rubriek 'Ja, natuurleuk' zelf als 'natuurleuk' kan worden aangemerkt. Maar bij nader in zien voert het beantwoorden van die vraag ook wat te ver.

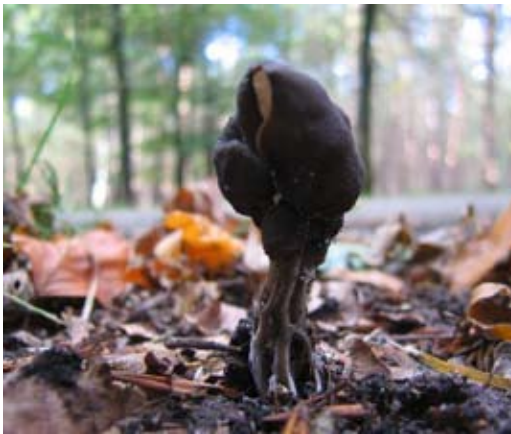
VERSLAG PADDENSTOELNEXCURSIE
NAAR DE KAAPSE BOSSEN
(13 OKTOBER 2007)

Voelen, proeven, kijken en ruiken

door Leo van der Kooij

Met maar liefst achttien deelnemers vertrokken we om 9.00 uur vanaf de Ketel-vink. Aangekomen bij de ingang van het landgoed De Ruitenberg aan de Oude Maarnse weg voegde zich nog een deelnemer die rechtstreeks van huis was vertrokken bij ons. Het was een prachtige, warme en zonnige herfstdag. Ook de paddenstoelen, waarvoor wij immers gekomen waren, deden volop mee aan deze herfstvreugde.

Je kunt wel zeggen dat we, eenmaal uitgestapt, midden in een paddenstoelenparadijs stonden. Dankzij onze paddenstoelenkenners Albertine Jacobs en Wim Rubers zouden wij heel veel soorten leren kennen. Natuurlijk waren er allerlei soorten present die wij al op eerdere excursies waargenomen hadden, maar zoals altijd konden we weer een groot aantal "nieuwe soorten" noteren. Albertine liet ons voelen, proeven, kijken en ruiken, om maar zoveel mogelijk soorten te kunnen herkennen. Zo voelden wij ondermeer hoe zacht de hoed was van de gewone fluweelboleet en hoe kleverig het steeltje van- ja, hoe kom je erop- de kleefsteelmycena. Wim Rubers trok een vies gezicht bij de smaaktest van een russula met een lichtrode hoed. Het was dus de braakrus-sula. Geheel vertrouwend op Wims smaakpapillen hadden wij geen behoefte om deze determinatie met onze eigen tong te bevestigen. De sterke gaslucht die de narcisriderzwammen afscheidde, kon echter niemand ontgaan.

Zwarte kluiwzwam.

Grote sponszwam.

Donkere hazenoor.

Steeltje breken

Andere soorten paddenstoelen gaven hun identiteit prijs door het steeltje te breken (bij de melksteelmycena komt er een witte vloeistof uit) of met je nagel de plaatjes van de steel te schuiven zoals bij de gewone krulzoom. Met zoveel paddenstoelen om ons heen kwamen we niet snel vooruit. Daarbij kwam nog dat de fotografen onder ons zich bij menig fraai exemplaar in allerlei moeilijke houdingen wroten en na de opnamen weer moeizaam overeind moesten komen. Naast paddenstoelen werden nog andere leuke zaken waargenomen. Zo werd onze blik getroffen door een bemoste stronk op een zonnige plek. Onze insectenkenners Wim Rubers opperde dat dit wel eens een plekje kon zijn waar de boskrekkel te vinden was. Dit vermoeden was nog niet uitgesproken of ik ontdekte na enig grabbelen tussen wat dorre bladeren de bewuste krekkel. Het mooie beestje kon door iedereen bewonderd worden. De boskrekkel is een zuidelijke soort die de laatste tijd vaker wordt aangetroffen. Al met al dus de zoveelste aanwijzing voor de opwarming van ons klimaat. Ook werd er nog een hele mooie rups gevonden. Het bleek een meriansborstel, de buitengewoon bizar behaarde rups van de nachtvlinder met dezelfde naam (*Calliteara pudibunda*). Het liep al tegen twaalven en gezien ons tempo werd het tijd om weer naar de auto's terug te keren. We vonden nog zwarte kluiwzwammen langs het pad. Je zou ze zo voorbij lopen, maar als je ze eenmaal ontdekt had en van dichtbij bekeek, werd je getroffen door de bizarre vorm van deze paddenstoel. Vermeldenswaard is ook de vondst van bruin hazenoor, een zeldzame bekerzwam. Langs de weg stonden vrij veel amethystzwammen. Vanwege hun opvallende paarse kleur worden ze ook wel rodekoolzwammen genoemd. In tegenstelling tot vorig jaar toen we tijdens de excursie naar de Kaapsche Bossen hele paarse 'velden' met amethystzwammen aantroffen, waren dit keer de paddenstoelen erg verbleekt.

Parelamaniet.

Wolvezelkop.

Afghaanse duizendknoop

Een van de talrijkste soorten was de gele aardappelbovist. Dit deed vermoeden dat we een goede kans zouden hebben om de kostgangerboleet te ontdekken. Deze vrij zeldzame soort parasiteert immers op aardappelbovisten. Bovendien was het de soort van de maand oktober, een extra stimulans om waarnemingen van deze soort door te geven. Helaas, hoe wij ook zochten, gevonden werd er geen enkele. Daartegenover stond dan wel het totaal aantal van 59 soorten die op deze ochtend waargenomen werden. Bij onze geparkeerde auto's aangekomen, besteedden wij nog aandacht aan een grote groep forse planten. Zij leken veel op de Japanse duizendknoop en behoorden dus duidelijk tot dezelfde familie (poligoniaceeën). Toch waren er verschillen en wij kwamen er ter plekke niet uit. Wim stuurde mij later een e-mail met de juiste naam. Het blijkt te gaan om de Afghaanse duizendknoop (*Persicaria wallichii*). Het is een exoot die de laatste tijd op meerdere plekken ingeburgerd is. Misschien is het een idee om het kabinet een boekje van deze planten te sturen wanneer er beslist moet worden over de verlenging van de militaire missie naar Afghanistan. De plantennaam krijgt dan nog een symbolische betekenis. Geheel voldaan met mooie herinneringen en veel foto's aanvaardden wij tegen twee uur de terugtocht waarbij we onderweg nog genoten van de prachtige herfstkleuren in het zonovergoten landschap van de Langbroekerwetering.

Waarnemingslijst

amethystzwam(rodekoolzwam)
 berijpte russula
 berkenboleet
 berkenzwam
 beukwortelzwam
 bitterzoete melkzwam
 blauwe kaaszwam
 botercollybia
 braakrussula
 breedplaatwortelzwam
 cantharel
 dennenbloedzwam
 dennenmoorder
 dennenvlamhoed
 donker hazenoer
 echte tonderzwam
 gele aardappelbovist
 gele berkenrussula
 gele korstzwam
 gewone fluweelboleet
 gewone hertenzwam
 gewone heksenboleet
 gewone krulzoom
 gewone zwavelkop
 grauwe amaniet
 grijsgroene melkzwam
 grijze buisjeszwam
 groene berkenrussula
 grote sponszwam
 helmmycena
 kaneelkleurige melkzwam
 kastanjeboleet
 kleefsteelmycena
 kleine aardappelbovist
 kleine stinkzwam
 kleverig koraalzwammetje
 knotsvoettrichterzwam
 korsthoutskoolzwam
 kruidige melkzwam
 levermelkzwam
 melksteelmycena
 narcisamaniet
 narcisridderzwam
 nevelzwam
 okergele korrelhoed
 oranje aderzwam
 oranje druppelzwam
 parse dennenzwam
 parelamaniet
 parelstuifzwam
 peervormige stuifzwam
 plooivoetstuifzwam
 rimpelige melkzwam
 roodbruine slanke amaniet
 vliegenzwam
 witsteelfranjehoed
 wolvezelkop
 zwarte kluijzwam
 zwartwordende stuifzwam

Foto's: Nel van der Kooij

jeugdgroep Green Rangers

Spinnen

Zaterdag 13 oktober. Deze ochtend togen we met Annette van Berkel naar de Zump op zoek naar spinnen. Er stond een lekker zonnetje, dus de spinnen lieten zich gemakkelijk zien. Ieder had een loep en loepotje bij zich, om de spinnen ook van dichtbij te kunnen bekijken. Zo werd zichtbaar dat mannetjes-spinnen een paar handjes hebben. Hiermee kunnen ze heel snel het sperma in een speciaal zakje op de buik van het vrouwtje doen. Daardoor heeft het vrouwtje minder tijd om het mannetje te vangen en op te eten. Vrouwtjes denken namelijk dat alles prooi is: ook mannetjes. Bij het benaderen van het vrouwtje in het web tikken mannetjes op de draden om te laten weten dat ze een mannetje zijn en geen prooi. Als het vrouwtje toch aanvalt spinnen de mannetjes een ontsnappingsdraad waaraan ze zich kunnen laten vallen. Als een web oud en versleten raakt, eet de spin het web weer op, dit zijn immers weer voedingsstoffen voor een nieuw web. Een prachtige vorm van recycling dacht ik. We zagen webben van de kruisspin, van de herfstspin, met een opening in het midden en van de sectorspin, waar een taartpunt uit is. We zagen minder bekende marmerspinnen maar ook gewone kruisspinnen, de 'grote puntstaartwolfspin' (naam zelf verzonnen want geen Nederlandse naam te vinden) en tuinwolfspinnen. Deze laatste soort draagt de eieren als een pakketje aan het achterlijf mee. Als de jonge spinnetjes uitkomen, blijven deze ook nog een tijdje op moeders rug wonen. Na afloop hadden we nog even tijd voor een tik-spelletje in de koeienwei.

Bodemdiertjes

Zaterdag 24 november bleven we in en rond de Ketelvink. Voor dit onderwerp was Gerdit uitgenodigd, voor een aantal kinderen nog een goede oude bekende. Ze had een leskist geleend bij het Steunpunt NME, vol met allerlei materialen en ideeën. De kinderen gingen in groepjes de tuin in, ieder een eigen plekje. Op elke plek werden de bodemtemperatuur en -vochtigheid gemeten en beestjes verzameld. Er werd van alles in bakken gedaan en binnen werden de wormen, duizendpoten en talrijke pissebedden (tot wel 2 cm groot) bekeken onder de microscoop, waarbij menig 'eeuuhh' werd geroepen. Salamanders werden deze keer niet meer aangetroffen. Die hadden zich blijkbaar al erg diep ingegraven. Hanna en Dagmar gingen op stoelen plakband plakken, om vervolgens dit plakband onder de microscoop te onderzoeken op stofmijt. Henk en Röbbke hadden een hele boomstam ontleed en mee naar binnen genomen, om daar te onderzoeken op allerlei beestjes, maar veel meer dan een duizendpoot (het leken wel een miljoen poten onder de microscoop) werd er niet gevonden. Gerdit liet zien dat je een worm kan horen kruipen als je hem op een krant legt. De kinderen kregen ook opdrachten en vragen om te maken, maar al dat theoretische gepuzzel is niks voor deze buitenkinderen, en de meeste formulieren bleven dan ook oningevuld liggen.

Paddenstoelen

Zaterdag 3 november zijn we met de fiets naar de Plantage gegaan voor de paddenstoelen. Dit keer ging Rob van de Haterd met ons mee. Hij vertelde ons in de Ketelvink eerst wat over paddenstoelen. Hij had een microscoop meegenomen en daarmee werden de sporen bekeken van paddenstoelen die hij een dag lang had laten liggen op een wit vel papier. Later gingen we gezamenlijk op zoek naar paddenstoelen in de Plantage. Het was al wat laat in het seizoen, waardoor er niet meer zo veel werd gevonden. Wel vonden we 'n enkele honingzwam op een levende boom. Rob vertelde dat sommige paddenstoelen op dode bladeren of dood hout leven maar dat er ook paddenstoelen zijn die op levend hout (bomen) voorkomen. Soms gaat die boom daaraan zelfs dood. De kinderen konden met een spiegeltje aan de onderkant van de hoed kijken, zo zagen ze duidelijk dat deze paddenstoel plaatjes had. Op die plaatjes worden dan weer de sporen gevormd. Bij terugkomst was er nog even tijd om in de tuin rond te struinen, waarbij menig salamander in de hand werd genomen.

WIEL RUTTEN
NVWC@wielrutten.nl
0345 - 510064

Ja, natuurleuk!

door Louis van Oort

In de vorige Hak-al introduceerden we de nieuwe rubriek 'Ja, natuurleuk!' We willen daarin ruimte bieden aan de 'lichte kant' van de natuur: humor, poëzie, totale onzin of wat dan ook. Het was de bedoeling dat de lezers geprikkeld zouden worden, zodat de bijdragen zouden binnenstromen.

Daarbij ging ik voorbij aan een klein detail: ik vergat te vermelden dat we graag geniale woordspelingen, grappige anekdotes, magistrale poëzie, komische columns en natuurleuke humor van de lezers wilden ontvangen. Uit reacties maakte ik op dat nu niet helemaal duidelijk was wat de bedoeling was van de nieuwe rubriek. Het was nu net alsof ik hem zou gaan vullen.

Nu wil ik uiteraard wel mijn bijdrage proberen te leveren aan 'Ja, natuurleuk', maar het is uitdrukkelijk ook de bedoeling dat u -de lezer dus- ons bestookt met uw hersenspinsels. Daarom bij deze alsnog een officiële oproep: LEVER ALSTUBLIEFT UW BIJDRAGE AAN DEZE GEWELDIGE RUBRIEK EN LAAT UW MEDE-NATUURLIEFHEBBERS BULDEREN VAN DE LACH! Een mailtje naar redactie@NVWC.nl doet wonderen.

Door het ontbreken van de oproep, bleven we dus grotendeels verstoken van bijdragen. Gelukkig was oud-redactielid Ellen Geleedst zo doortastend

wél een stukje te sturen. Zij begrijpt na jarenlange samenwerking blijkbaar ook mijn ongeschreven intenties. Gelukkig maar, want haar korte verhaal voldoet precies aan een van de basisvoorwaarden van deze rubriek: het is bijzonder grappig. Lees en lach!

Geen compliment

Een paar jaar geleden waren Paul en ik aan het vlinders kijken op een weijtje in Zuid-België. Het weer was niet zo heel goed geweest, maar uiteindelijk kwam de zon net door. Ik had daarom mijn lichtblauwe zonnehoedje opgezet.

Al speurend naar vlinders die Paul zou kunnen fotograferen, dwaalden we wat bij elkaar uit de buurt. Op zeker moment had ik een blauwtje ontdekt. De vlinders waren niet zo dik gezaaid, dus ik wilde Paul attenderen op mijn ontdekking. Om niet over de helling te gaan schreeuwen, zwaaide ik naar hem en toen ik zijn aandacht had getrokken wees ik naar mijn blauwe zonnehoedje. Ik dacht dat dan wel duidelijk zou zijn, dat ik een blauwtje ontdekt had.

Paul komt inderdaad mijn kant op gelopen en eenmaal bij mij vraagt hij: "Waar zit dat dikkopje?" Dat dikkopje?? Tja, zo kon je het gebaar blijkbaar ook uitleggen, maar echt complimenteus was het niet.

Ellen Geleedst

Aalscholver

Slechts één bijdrage dus voor deze rubriek. Om het toch wat meer body te geven, wil ik voor deze ene keer een klassiek gedicht plaatsen. Het is een van de vele humoristische dierengedichten die de in 2001 overleden schrijver Kees Stip onder het pseudoniem Trijntje Fop schreef:

Op een aalscholver

AALSCHOLVERS DENKEN ALLEMAAL:
"KUN JE NOG SCHOLVEN, SCHOLF DAN AAL."
DOCH DOOR DE GOLVEN DIEP BEDOLVEN
WIL WEINIG AAL ZICH LATEN SCHOLVEN.
ZO SCHOLFT ZO 'N BEEST ZICH UIT DE NAAD,
TERWIJL HET WOORD NIET EENS BESTAAT.

Vooruit dan, nog maar een Trijntje Fop. Omdat het één grote woordspeling is, is dit een van mijn favorieten:

Op een elft

DE ELFTENREÜNIE TE GOOR
WAS ENKEL EN ALLEEN AL DOOR
HET BIJ DE HELFT VAN DEZE ELFTEN
ONTBREKEN VAN HUN WEDERHELFTEN
EEN SLECHTS GEDEELTELIJK GEHEEL
GESLAAGD FAMILIERITUEEL.

Dat deze klassieke juweeltjes u tot inspiratie moge dienen!

Vogelkijkpost Beusichemse Waard

Wie helpt er een handje?

We kunnen aan de slag, het is nu echt voor elkaar. Het zit al een paar jaar in de pen, maar enkele maanden geleden pas kreeg het Gelders Landschap een stuk grond in eigendom in de Beusichemse Waard, zo'n beetje op de grens van Culemborg en Beusichem. Een plek in de uiterwaarden tegenover de Oude Kerswerf en langs de Koornkade, grenzend aan uitgestrekte waterpartijen en heel geschikt voor vogelobservatie.

De Koornkade. Foto: Ruud Post

Enkele jaren geleden is de Lekdijk tussen Culemborg en Beusichem op de schop gegaan. Kleiwinning nodig voor de versterking van de dijken en voor een verbetering van de doorstroomcapaciteit van de rivierbedding, betekende flinke winst voor natuurwaarden. Hoewel het inmiddels geen pioniersgebied meer is, is de vogelrijkdom enorm toegenomen, zowel van trekvogels als van broedvogels. Zomaar een greep: in de nazomer verzamelden zich er wekenlang grote aantallen grutto's en Kievieten en in kleinere aantallen pleivertjes, kemphanen en diverse steltlopers, lepelaars, grote zilverreiger enz. In afgelopen winter troffen we er de eenden waaronder pijlstaart, nonnetje, brilduiker, kleine zwanen en wilde zwanen en natuurlijk veel ganzensoorten in grote aantallen. Afgelopen voorjaar broedden er onder meer een paartje zomertaling en een paartje kluten en natuurlijk de visdiefjes. De meest bijzondere waarneming was drie jaar geleden de kwartelkoning die zich met zijn harde krek- krek roep liet horen.

Wie wil er een handje helpen?

Van het begin af aan is het de bedoeling geweest dat we de bouw in eigen beheer realiseren.

Het bestuur heeft €1500,- beschikbaar gesteld voor bouwmaterialen, voornamelijk hout, wat hang- en sluitwerk en verf. Er is een goedgekeurde tekening. Rijkswaterstaat en de Gemeente Buren hebben vergunningen afgegeven. Dit najaar willen we de klus graag klaren.

Wie geeft zich op om een dag of middag mee te werken, doordeweekse dagen of zaterdag?

Je hoeft geen volleerde timmerman te zijn, een beetje handig is voldoende. Ook het hanteren van een verfkwast is nuttig. We kunnen nu eindelijk spijkers met koppen slaan, letterlijk en figuurlijk. Laten we de kans waarmaken dat de NVWC over een kijkhut beschikt op een uitgelezen plek.

Graag opgeven bij Eric Schuurman

e-mail eric.leny@ebs.demon.nl

☎ 0345-519021

WAARNEMINGEN VAN SEPTEMBER TOT EN MET OKTOBER 2007

VOGELS IN EN OM CULEMBORG

Tekst & foto Gerrit Jan Klop

Terwijl ik dit schrijf, ben ik nog in een roes. Niet van de alcohol maar van iets veel verslavender. Ik heb twee ochtenden extreme trek van zeevogels langs de kust mogen meemaken. Door de noordwesterstormen werden duizenden vogels die normaal ver op zee en oceaan leven naar onze kust geblazen. Drieteenmeeuwen en dwergmeeuwen kwamen in stromen van honderden voorbij. Kleine groepjes kleine alken schoten vlak onder de kust langs. Het stormvogeltje en vaal stormvogeltje dansten over metershoge golven en een keer zelfs achter ons langs over de dijk. Middelste jagers trokken langs terwijl ze andere vogels aan het pesten waren. Zelfs een papagaaiduiker schoot hard laag over de golven naar het zuiden. Het ronduit onstuimige weer maakte de sfeer helemaal compleet. Het was een absurd en heerlijk weekend.

En nu zit ik mijn eerste vogelrubriek te schrijven voor de Hak-al. Ik ben nog op zoek naar de vorm die het beste bij mij past maar dat zal de komende edities wel evolueren. Suggesties zijn altijd welkom.

Ik zal geen kopie maken van wat op onze NVWC-website is te vinden. De hoogtepunten daarvan en wellicht een uitdieping van een specifieke waarneming, daar wil ik me op richten. Deze keer zal ik mij beperken tot de hoogtepunten van de afgelopen maanden.

September

De uiterwaarden tussen Fort Everdingen en Everdingen bleken begin september een prima locatie om watervogels te zien. Tientallen lepelaars foerageerden daar regelmatig. Verschillende soorten steltlopers hebben er even hun trek naar het zuiden onderbroken om kort bij te tanken in die uiterwaarden. Bonte strandlopers, bosruiters, zwarte ruiters en witgatjes werden een paar dagen lang gezien. Op het hoogtepunt rond 8 september zat er zelfs een groep van twintig dodaarzen. Voor ons werkgebied een uitzonderlijk hoog aantal. Rond die periode werd ook een paar dagen achtereen een visarend gemeld, die deze uiterwaarden en de rivier afstroomde op zoek naar vis. Een kleine zilverreiger werd deze dagen ook steeds daar gezien.

Leuk om te vermelden is dat de invasie van zwarte mezen dit jaar ook vanaf eind september in Culemborg is opgemerkt. Groepjes van deze meesjes werden gezien op verschillende plekken in tuinen en de uiterwaarden. Waar ze precies vandaan komen, is niet bekend, maar iedere paar jaar verschijnen er opeens overal in het land groepen zwarte mezen in het najaar.

Oktober

Over de maand oktober valt niet veel bijzonders te melden buiten het trektellen om. Op verschillende plaatsen worden in en rond Culemborg ijsvogels en grote gele kwikstaarten gemeld. Twee keer wordt een slechtvalk gezien en eenmaal zelfs een smelleken in de Beusichemse waard.

Trektellen 2007

De hoogtepunten van het trektellen van dit jaar wil ik een eigen plek geven in dit stuk. De trektelzaterdagen van 2007 werden vooral gekenmerkt door wel iets aangenaams maar niet erg goed voor de telling: goed weer. Weinig wind en rustig weer, waardoor de vogels

Eerste jaars, noordse stern.

erg hoog trokken en dus voor de tellers niet zichtbaar. Tot de telling van 30 september valt er dan ook eigenlijk niets te melden. Op die 30ste september hadden we echter de eerste echte knaller. Een noordse stern. Na een nogal verdacht beest de week ervoor bleek dit zeker een noordse, vooral omdat deze samen vloog met een visdief, waardoor een vergelijking in het veld gedaan kon worden in plaats van in een boek. Dit betekende een nieuwe soort voor Culemborg!

Leuk om te zien was dat dit jaar de lijstertrek begon rond eind september, begin oktober. Dit was ongeveer twee weken eerder dan de afgelopen jaren, maar is wel het normale moment waarop de zanglijsters, merels, kramsvogels en koperwieken ons land invaderen. De herfst is qua weer blijkbaar weer eens een normale herfst zonder de extreme warme periode's van de afgelopen herfst. De laatste hoogtepunten die ik nog wil noemen, zijn de kleine bonte specht die 14 oktober over de Lek vloog en

Zomaar een woensdagochtend in de Ketelvink.

Om 9.00 uur stap ik met mijn kunststof, inklapbaar, mandje naar binnen. U kent ze wel die mandjes. Zijkanten naar binnen klappen, de lage zijden dubbel klappen en je hebt een handig ingeklapt opbergmandje. Mijn mandje zit nooit dichtgeklapt. Het staat altijd achter in mijn auto en bevat een paar klompen, een paar laarzen, snoeigereedschap, een plukschort (want ik ben ook lid van een vereniging die de hoogstamboomgaarden in ere houdt) en werkhandschoenen. Gonda staat dan meestal al in de keuken en is bezig de koffie en thee te verzorgen voor de 'klussers' en de 'biebers'. Leo is dan meestal ook al aanwezig en gaat zich uitgebreid omkleden.

Even later komt Coby Huigen binnen, en Wim, en Edo en wanneer we met het eerste kopje koffie bezig zijn, komt ook Jil binnen. Leo en Edo hebben meestal het eerst hun kopje leeg en dat wil zeggen dat dan de werkzaamheden aanvangen. Gewapend met een emmer en een knijper (die de NVWC van de Gemeente heeft gekregen) gaan we linksom en rechtsom van de ingang van de Ketelvink het zwerfvuil te lijf. Heel veel kassabonnen, boodschappenlijstjes, lege drankblikjes, plastic zakken en verder allerlei andere troep die de mensen niet graag in hun zakken willen meedragen en dus gewoon maar op de straat deponeren, of beter nog in de tuin. Dan zie je het niet zo direct. Zo'n loopje rondom de tuin waarin het voormalig ketelhuis staat levert toch al snel twee emmers gevarieerde ellende van anderen op. Dat gaat in een plastic zak (koopt de NVWC bij de PLUS) en die gaat de ene week in de container met het rode deksel van SRC en de andere week in een grijze container van een van de burens van de overkant of de zijkant omdat het dan ophaaldag van de AVRI is.

Het komt ook regelmatig voor dat er grotere zaken worden gedumpt. Dat ligt dan meestal verscholen tussen de bomen en struiken in de tuin achter de hagen die ook regelmatig door de 'klussers' worden geschoren. Dit wat omvangrijkere afval, dat dus niet in een plastic zak past, wordt bij één van de rode afvalbakken van de Gemeente neergezet vlakbij de glascontainers. Dit wordt dan later door medewerkers van de ophaaldienst van diezelfde Gemeente meegenomen. Alles ziet er dan weer netjes uit. En de volgende week beginnen we gewoon voor van voren af aan. Emmer, knijpstok enz... Klussen doen we ook en die 'biebers' houden onze bibliotheek op orde. Deze mensen zijn nu bezig om alle Hak-als door te spitten en de daarin voorkomende artikelen te benoemen en zodanig te registreren dat deze later via een database eenvoudig zijn terug te vinden.

We zijn ons nu aan het beraden over een nog te maken ooievaarsnest. Wim Kievit heeft al een mooi wagenwiel beschikbaar gesteld en met de paal waar dat wiel te

zijn tijd op moet worden aangebracht zijn ze elders druk mee bezig. De tuin is nu zo'n beetje winterklaar gemaakt. Al het overtollige groen en tuinafval van de laatste maanden is in de afgelopen week door de Gemeente weg gehaald en ook de vijver is weer bijgevuld. Leo trekt wel volgende week even zijn waadbreek aan om nog een paar grote keien, die er door vandalen zijn ingegooid, weer uit te halen. En rond half elf sijpelen de geuren van vers gezette koffie door de open deur en schuiven we aan. Tijdens het koffiedrinken komt er af en toe eens iemand binnen wandelen die dan even gezellig 'een bakkie' meedrinkt en meedoet aan de 'social talk'. En het is altijd gezellig.

Ik kan me voorstellen wanneer je dit zo leest dat er mensen zijn die de neiging moeten onderdrukken om hieraan ook mee te doen. Daarom een tip. Niet onderdrukken. Gewoon eens een keertje langskomen om een kopje koffie mee te drinken, te kijken hoe het er uitziet en misschien daarna te beslissen om wat vaker te komen. Dus niet alleen op koffietijd maar iets eerder. Misschien met zo'n knijper en zo'n emmer. Misschien om een klusje te klaren. Er is altijd wel wat te doen en het is uitstekend voor het bijhouden van de sociale contacten.

(Door Frans Waroux)

Nieuws van het bestuur

door Gonda Baard

Leuke berichten

Binnen de NVWC zijn veel mensen actief, gezamenlijk wordt er heel veel tijd geïnvesteerd om "de zaak" draaiende te houden. De werkgroepen werken autonoom en klussen, inventariseren of knotten wat af. Het bestuur let op de centjes en heeft contacten met externe organisaties. Daarbuiten zit de NVWC nog in diverse samenwerkingsverbanden zoals het Steunpunt NME en het NME-samenwerkingsverband West Betuwe. De Hak-al ziet er steeds beter uit, zowel wat vormgeving als inhoud betreft. Er komt voldoende kopij binnen en de meeste schrijvers sturen foto's mee. Dankzij een groot aantal vrijwilligers komt de Hak-al ook steeds op tijd in de bus.

Van een van de regio-organisaties ontvingen we de bijgaande reactie:

"Afgelopen week kwam in ons bestuur aan de orde dat er een vraag was binnengekomen van jullie, omdat jullie geen kwartaalbulletin meer ontvangen van de Vereniging Natuur en Milieu Wijk bij Duurstede. Sinds vorige week neem ik het secretariaat waar omdat de sinds dit voorjaar nieuwe secretaris, vanwege persoonlijke omstandigheden moest afhaken. Wij zijn dit jaar gestopt met het kwartaalbulletin, omdat wij problemen hadden met het verkrijgen van kopij en de bezorging. Wij hebben nu een website www.VNMW.nl. Overigens chapeau voor Hak-al. Goed verzorgt (sic) en vol wetenswaardigheden".

De website is dit jaar overgegaan naar Jouke Altenburg. Jouke stopt er heel veel tijd in. Zeer regelmatig (soms meermalen per week) werkt hij de website bij met de laatste informatie, het laatste bericht of de nieuwste waarneming. Dit blijft ook niet onopgemerkt. We ontvingen een aanmelding voor een nieuw lidmaatschap en die ging vergezeld van het volgende bericht: 'Ik kwam net uw website tegen en was verbaasd over de mooie site en activiteiten van jullie vereniging! Ik ben zelf erg in de natuur geïnteresseerd en ken de meeste gebieden waar jullie actief zijn goed. Vooral dieren die er leven trekken altijd mijn aandacht! Ik ga vaak alleen of met de hond en heb inmiddels m'n eigen favoriete plekjes. Regelmatig heb ik gedacht om eens lid te worden van een vereniging in de buurt, maar het is er eigenlijk nooit van gekomen. Nu ik jullie site zie wil ik graag lid worden en eens kijken of het bevalt om mogelijk in verenigingsverband wat te gaan doen. Lid worden van een werkgroep lijkt me nl. heel leuk!

Vanaf 2004 is de bibliotheek- en archiefwerkgroep bezig om klussen op dat gebied weg te werken. Inmiddels is de bibliotheek helemaal klaar. Vanuit het archief zijn in september de eerste 25 jaar overgeheveld naar het Regionaal Archief Rivierenland (voor Culemborg in het stadhuis gevestigd). Van de Hak-al staan ook nog alle exemplaren vanaf 1975 in de Ketelvink. Dat al het uitzoekwerk uiteindelijk zijn vruchten heeft afgeworpen, merkten we uit de reactie van de Streekarchivaris: "Hierbij stuur ik je de inventaris van het bij het RAR (Regionaal Archief Rivierenland) opgeslagen NVWC-archief, in totaal 91 omslagen (mapjes). Nogmaals mijn complimenten voor de keurige aanlevering van de stukken"; *de streekarchivaris*. Dit zijn enkele van de verzamelde complimenten die we de lezers toch niet wilden onthouden. Van die vereniging bent u nu lid en dat is best iets om trots op te zijn.

Nieuwjaarsbijeenkomst vrijdag 4 januari 2008

Start nieuwe jaar

De nieuwjaarsbijeenkomst vindt plaats op vrijdag 4 januari vanaf 19.00 uur in de Ketelvink. We verwelkomen iedereen graag op tijd in het gezellig ingerichte clubhuis waarin de vers gebakken oliebolletjes alweer klaar staan. Het is een goede gewoonte om elkaar de beste wensen voor het nieuwe jaar over te brengen. Een jaar waarin veel staat te gebeuren.

De insectenwerkgroep is bezig met het samenstellen van een libellenboekje en vanuit de vogelwerkgroep komt de realisatie van de vogelobservatiehut in de uiterwaard in 2008 van de grond. Daarnaast gaan de waarnemingen op allerlei gebied ook gewoon door.

De Rabobank werkt mee

Zaterdag 17 november werd de knotwerkgroep versterkt door een aantal medewerkers van de Rabobank. Medewerkers van de bank zetten zich vrijwillig in op allerlei gebied. Als hulp bij ouderen, in de natuur en op nog

veel meer plekken werken ze mee als vrijwilligers om op die manier zich goed in te kunnen leven waar de bank voor staat, een bank midden in de samenleving. Niet alleen de helpende handen, ook nog een flink bedrag was beschikbaar om iets extra's aan te vragen wat niet binnen de reguliere begroting stond. De extra's voor de knotwerkgroep en een bedrag voor het aanschaffen van vandaalbestendige fietsenrekken is goedgekeurd en zal binnenkort op onze rekening worden overgemaakt. Die €695,- is een substantiële bijdrage waar de vereniging goed mee geholpen is. De Rabobank heeft onze dank daarvoor inmiddels ontvangen.

Vogelobservatiehut genomineerd als parel

Enige tijd terug konden diverse verenigingen projecten indienen bij de Rabobank, waarvoor vanuit het Duurzaamheidsfonds jaarlijks een flink bedrag gereserveerd is voor initiatieven vanuit de samenleving. Ingediende projecten zijn verdeeld in vijf categorieën. In de categorie Natuur is het project dat de NVWC indiende genomineerd. De aanvraag was een bijdrage (€1.500,-) voor de bouw van een vogelobservatiehut in de uiterwaard. In de Agnietenhof in Tiel is op 6 december door leden van de Rabobank uit de genomineerde projecten gekozen voor de parel onder de inzendingen. In de plaatselijke en regionale pers is aandacht gegeven aan de Rabobank-actie.

Hemelvaartskamp 2008 toch haalbaar?

In de vorige Hak-al (nummer 4) stond een enquête waarin de belangstelling voor NVWC Hemelvaartskampen gevraagd is. Was het toevallig dat de afgelopen twee jaar de kampen niet zijn doorgegaan? Of is de belangstelling voor dergelijke kampen afgenomen?

Om een juiste conclusie te kunnen trekken, zou het prettig zijn als meer deelnemers uit het verleden de enquête alsnog zouden willen invullen. Het was leuk om te lezen dat je ook nog met vijf personen een leuk kampje kan hebben.

Graag het formulier uiterlijk op de Nieuwjaarsbijeenkomst (vrijdag 4 januari) inleveren. Per e-mail verzenden kan ook naar bestuur@nvw.nl

Van mycofielen en mycofagen

Tekst & foto's
Leo van der Kooy

Om negen uur vertrokken zes deelnemers vanaf de Ketelvink om in het Brabantse naar paddenstoelen op zoek te gaan. Allereerst reden wij naar Tricht om onze onmisbare gids en vraagbaak Wim Rubers op te halen. Wim en Carla stonden al klaar voor vertrek, zodat we na het bespreken van de route meteen en nu met drie voertuigen de tocht konden voortzetten.

Wim wist precies hoe we het startpunt van de wandeling konden bereiken en reed dus voorop. Voorbij Den Bosch sloegen wij af in de richting van Lennisheuvel en vandaar reden we over een kleine landweg naar een parkeerplek bij het Banisveld. Een aantal jaren terug is hier door Natuurmonumenten een landbouwgebied van uitgestrekte maïsakkers omgezet in een natuurgebied. Door middel van plaggen en begrazing door runderen en koniks is hier een gevarieerd natuurgebied ontstaan dat een mooie aanvulling vormt op de Kampinasche Heide en het dal van de Grote Beerze, gebieden die al heel lang door Natuurmonumenten worden beheert. Toen wij daar aankwamen, was het gelukkig droog op een paar kleine spatjes na, maar een kniesoor die daar op let. Ik zeg gelukkig, want onderweg zag het er op een bepaald moment slecht voor ons uit. Vanaf de parkeerplaats liep er een lange eikenlaan met ruig begroeide bermen het gebied in. Het bleek al spoedig dat wij een prima dag uitgezocht hadden. Paddenstoelen waren er te kust en te keur. We waren nog maar een paar honderd meter gevorderd toen ik het eerste kantje van mijn aantekenschrift al vol had met de namen van de paddenstoelen die wij te zien kregen. Die namen wist Wim ons op deskundige wijze te verschaffen, want hij wist er heel wat op naam te brengen.

Zandpadvezelkop.

Kabouterhoedjes

Enthousiast werden we onder andere over de vondst van de gezoneerde stekelzwam - een hele grote plakken vormende paddenstoel van onderen bedekt met een aaneengesloten laag van fijne stekelvormige puntjes - de molenaar, de heksenboleet, de eikenbladzwam en ga zo maar door. Naast bekende en minder bekende paddenstoelen is het voor iedere mycofiel (paddenstoelenliefhebber) een grote vreugde als zijn oog valt op een groep fraaie vliegenzwammen. Ook deze keer werd ons een ontmoeting met de "kabouterhoedjes" niet onthouden.

Naarmate wij -langzaam- vorderden, werd het mij duidelijk dat onze groep naast mycofielen ook mycofagen (paddenstoeleneters) telde. Het zien van

oesterzwammen, eekhoortjesbrood en zelfs heuse cantharellen deed menigeen het water in de mond lopen. Allerlei recepten werden mij van alle kanten aangegeven. Met bewondering zag ik hoe de toekomstige kookmeesters zich het plukken van al deze heerlijkheden -vooralnog tijdelijk- wisten te ontzeggen. De wetenschap dat wij op de terugweg weer over dit pad zouden lopen, maakte in mijn ogen deze onthouding wel minder heroïsch. Wim vertelde dat dankzij de verbetering van de luchtkwaliteit de cantharellen weer meer gezien worden. Jarenlang ging de stand van deze eens algemene soort achteruit. Vlak voordat de lange eikenlaan uitkwam op een bos kwamen we langs een terrein dat een paar jaar geleden flink was afgeplagd. Er waren nog flinke stukken met nagenoeg kaal zand en op de lagere dalen stond water. Hier zagen we de heideknotszwam, volgens Wim een zeldzaamheid, en de zandpadvezelkop.

Heide knotszwam.

Zeer zeldzaam

Ook wees Wim ons op heel kleine paddenstoeltjes met dunne steeltjes en daarop een zwart bolletje ter grootte van de knop van een sierspeld. Als je ze eenmaal ontdekt had, ontdekte je er steeds meer. Wim vermoedde dat het hier om een zeer zeldzame paddenstoel ging (zie voetnoot). Om dat thuis nog eens goed na te kijken, werden een paar exemplaren geofferd voor de wetenschap. Hoewel het geen paddenstoel betrof, bewonderden we de moeraswolfsklauw die hier ook volop groeide. Dit is een bijzondere sporenplant verwant aan de varens en paardenstaarten, maar toch behorend tot een geheel eigen groep, die van de wolfsklauwen. De plant doet denken aan fijne sparrentakjes, die op het kale zand een soort netwerk vormen. Hier en daar richten de takjes zich op en dragen dan een bleekgele knotsvormige sporendrager op het uiteinde.

Vliegenschwam.

Het was inmiddels al middag geworden en dat deed de vraag rijzen of we de hele rondwandeling nog op tijd konden voltooien. In het tot nu toe gevoerde tempo zou dat in ieder geval niet lukken. Iedereen was er voor door te gaan maar dan in een hogere versnelling. Dat betekende dat we de kleinere paddenstoelen zouden missen. We kruisten via een stuw een omleidingskanaaltje en even later via een brug de Grote Beerze zelf. Zo bereikten we Balsvoort. Vroeger was hier een kleine boerennederzetting. Jarenlang liet Natuurmonumenten hier vee grazen, maar tot onze verbazing zagen wij nu omgeploegde stukken land omheind met palen en draad. Je kon duidelijk zien dat de werkzaamheden pas onlangs uitgevoerd waren, want de grond zag er versgeploegd uit, de paaltjes waren van pas geschild hout en het draad was nog glimmend. Jammer genoeg kwamen

Waarnemingslijst

amethystzwam
baardige melkzwam
berkenboleet
berkenzwam
biefstukzwam
bruine bundelridderzwam cantharel
duivelsbroodrussula
dwergcollybia
echte tonderzwam
eikenbladzwammetje
elfenbankje
geelwitte russula
gele aardappelbovist
gele hoorntjes
gele knolamaniet
gele korstzwam
geschubde inktzwam
gewone fopzwam
gewone franjezwam
gewone heksenboleet
gewone hertenzwam
gewone krulzoom
gewone zwavelkop
gewoon eekhoortjesbrood
gewoon korthaarschijfje
gezoneerde stekelzwam
groene berkenrussula
grote stinkzwam
heideknotszwam
helmmycena
kaneelkleurige melkzwam
kastanje boleet
kleefsteelstropharia
knolhoningzwam
koeienboleet
melksteelmycena
molenaar
narcisridderzwam
oesterzwam
oranjegeel trechtertje
paarse knoopzwam
parelamaniet
parelstuifzwam
peervormige stuifzwam
platte tonderzwam
plooivoetstuifzwam
prachtvlamhoed

we niemand tegen die ons uitleg kon verschaffen, dus bleven we met de vraag zitten wat hiervan de bedoeling was. Op zoek naar een geschikte plek om onze meegenomen boterhammen te verorberen, zagen we in het veld een stukje van het pad verwijderd een flinke omgevallen boomstam. Deze verscheen als geroepen want op de grond zitten was uitgesloten. Alles was immers druipend van het vocht.

Grondsterretje

Na de picknick liepen we gezwind verder over de heide. Langs de zandweg, zo vertelde Wim, zou nog een bijzonder plantje moeten groeien. Het ging om het grondsterretje (grondster). Deze groeiplaats is al sinds jaar en dag bekend, maar Wim wist niet wanneer het plantje voor het laatst was waargenomen. Gelukkig ontdekten we een plek waar een flink aantal van deze miniplantjes in bloei stonden. Bij het landhuis Kampina sloegen wij af en liepen we door een vochtig bos met zware eiken in de richting van de Grote Beerze. Onderweg bleven we maar paddenstoelen noteren. Om er enkele te noemen: de koeienboleet, de slanke bruine amaniet, de kastanjeboleet, de prachtvlamhoed, de grote stinkzwam en de rode zwavelkop. Even dachten we dat er wat water naar beneden zou komen, maar nauwelijks was de gedachte aan een paraplu uitgesproken of er bleek al geen behoefte meer aan te zijn. Eenmaal aan de oever van de Beerze waanden we ons in een heus oerwoud. Overal scheve of omgevallen boomstammen in een van vocht druipende omgeving. Dit deed een paddenstoelenparadijs vermoeden en dat werd volkomen beantwoord. Nooit eerder heb ik zoveel honing - en bundelzwallen, zwavelkoppen en tonderzwallen bij elkaar gezien. Omdat de tijd begon te dringen werd het tempo nog wat opgevoerd. Weer terug op de eikenlaan waar we onze wandeling begonnen moesten de smakelijkheden, die op de heenweg alleen maar verkleurd bekeken waren, eraan geloven. Zo werd aan de gevleugelde woorden "Je neemt er wat van mee" nog een extra betekenis toegevoegd. Immers naast de vele kennis en natuurbeleving die wij hadden opgedaan, konden de liefhebbers onder ons eenmaal thuisgekomen hun tong strelen met de meegenomen vruchten des velds. Achteraf gezien waren de weergoden op deze dag van sombere wolken en dreigende regen ons nog heel gunstig gezind geweest, want nauwelijks waren we in de auto gestapt en aan de terugrit naar Culemborg begonnen of de regen viel in stromen neer.

radijsvaalhoed
regenboogrussula
reuzenzwam
rimpelende melkzwam
rode zwavelkop
roestvlekkenzwam
scherpe kamrussula
schubbig bundelzwam
slanke bruine amaniet
smakelijke russula
sombere honingzwam
tweekleurige vaalhoed

vliegenschwam
wilgenvaalhoed
witte knolamaniet
wollige bundelzwam
zandaardtong
zandpadvezelkop
zwartgroene melkzwam

Voetnoot: Inderdaad bleek het om een grote zeldzaamheid te gaan. Op verzoek van Wim houden we de naam nog even "onder de pet". Het gaat om een zwammetje dat decennia lang niet meer in Nederland is aangetroffen. Op het ogenblik zijn er twee vindplaatsen. Deze plek zou dan de derde zijn.

Zekere wit- vingrondel in de Lek

door **Menno Soes** en
Paul Boddeke

*Op 9 september 2006 werd er tijdens een excursie van de NVWC in de Lek een op een witvingrondel (*Romanogobio belingi*) lijkende vis gevangen. Helaas was het een jong dier en was het door de stress al erg verkleurd. Bovendien waren verschillende belangrijke kenmerken van een witvingrondel op de foto niet te zien. De determinatie bleef dan ook een beetje in de lucht hangen.*

Op 25 september 2007 besloten enkele medewerkers van Bureau Waardenburg om 's avonds met een zegen te vissen in kribvakken in de Lek, nabij Everdingen. Het weer was zacht en rustig en vanaf de kant was al activiteit van vis waarneembaar. Er werd die avond dan ook bijzonder goed gevangen. Uiteindelijk zijn negentien vissoorten aangetroffen, waaronder marmgrondel, sneep en barbeel. Een van de gevangen riviergrondels viel echter op door zijn aparte 'uitstraling'. Er werd gedacht aan witvingrondel en daarom is het dier uitgebreid gefotografeerd en uiteindelijk meegenomen om een verantwoorde determinatie te kunnen uitvoeren.

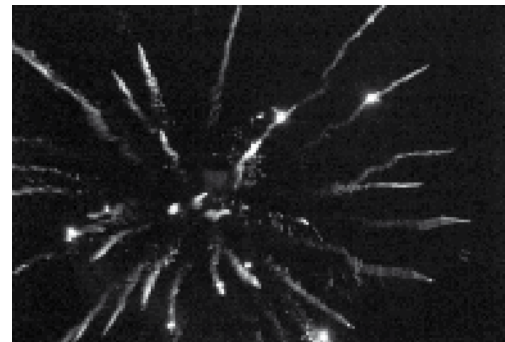
Hierdoor konden de volgende kenmerken worden vastgesteld: de baarddraad reikt tot de achterrand van het oog; de vlekjes in de rug- en staartvin waren minimaal van grootte; de staartwortel is lateraal niet extra afgeplat; vlekken-tekening op het lichaam is regelmatig; kopvorm afgerond ('typisch' witvingrondel) waardoor de vis een meer gestroomlijnd uiterlijk heeft. Met deze combinatie van kenmerken is een eenduidige determinatie als witvingrondel mogelijk.

Sinds de eerste waarneming in 2004 is de soort van verschillende plaatsen in het Rivierengebied gemeld (P. Spaans & G. Hoefsloot, pers. med.). Doordat in de praktijk zowel de determinatie als de documentatie lastig blijkt, is een gericht onderzoek naar deze, vermoedelijk inheemse, Habitatrichtlijnsoort geen overbodige luxe. In ieder geval is gebleken dat de in 2006 gevangen vis héél best een witvingrondel kan zijn geweest.

Menno Soes (d.m.soes@buwa.nl) &
Paul Boddeke (p.h.n.boddeke@buwa.nl)
Foto's: copyright Paul Boddeke

Nieuwjaarsbijeenkomst NVWC 2008

Vrijdagavond 4 januari 2008
Vanaf 19.00 uur

Het bestuur nodigt u uit voor de eerste NVWC-avond in 2008.
Om 19.30 uur is er een speciale verrassing voor alle aanwezigen.

Het is een goede gewoonte om in het begin van elk nieuw jaar met alle vogelwachers bij elkaar te komen. Enerzijds is dit de mogelijkheid om iedereen een gelukkig 2008 te wensen, anderzijds is het de gelegenheid om elkaar in een ontspannen sfeer te ontmoeten en plannen te maken voor de komende tijd. We willen u dan ook hartelijk uitnodigen op de nieuwjaarsbijeenkomst op vrijdagavond 4 januari 2008 om 19.00 uur in De Ketelvink aan de Middelkoopstraat 1a te Culemborg.

Niet alleen de actieve leden worden uitgenodigd, maar ook onze leden die wat meer op de achtergrond blijven. Het is dé gelegenheid om kennis te maken met de andere leden en met de coördinatoren van de werkgroepen.

Zoals gebruikelijk zijn er oliebollen en nog meer lekkere hapjes en drankjes aanwezig. Ook de kinderen zijn van harte welkom!

We hopen u allemaal te zien op vrijdag 4 januari. Tot dan!

Kars Veling, voorzitter
0345-531689
karsveling@planet.nl

Brazilië - de Pantanal

Lezing vrijdag 18 januari 2008
aanvang 20.00

Vorig jaar augustus hebben Leo en Nel van der Kooij een natuurreis gemaakt naar Brazilië. Het was een georganiseerde groepsreis van drie weken. In die periode hebben zij alle tijd besteed aan een natuurgebied. Dat was de Pantanal.

De Pantanal is waarschijnlijk het grootste overstromingsgebied op aarde. Het gebied meet van noord naar zuid zo'n 500 km. En van oost naar west 300 km. In totaal bedraagt de oppervlakte 150.000 km². Het ligt in het zuidwesten van Brazilië in twee staten, namelijk Mato Grosso en Mato Grosso do Sul en strekt zich bovendien uit tot in Bolivia en Paraguay. In het natte seizoen is het hele gebied overstroomd doordat de talloze rivieren die het gebied doorkruisen buiten hun oevers treden. Het is dan één grote moerasvlakte. De naam Pantanal betekent ook moerasland. Als in de loop van april het droge seizoen aanbreekt, begint het water te zakken. Op het eind van het droge seizoen tegen oktober zijn er nog maar enkele poelen en rivieren met nog wat water. In en rond deze natte plekken concentreert zich een weelde aan dierenleven. Reigers, ooievaars, ibissen, aalscholvers, ijsvogels (vijf soorten) en aasetende roofvogels verdringen zich om de laatste vissen te bemachtigen. Kaaimannen liggen opgestapeld als autobanden bij een garagebedrijf. Verder zijn er overal papegaaien, toekans, spechten en allerlei zangvogels te zien. Ook de flora is spectaculair. Juist in de droge tijd bloeien veel bomen in de prachtigste kleuren, wit, geel, blauw, roze, rood en paars. Van al dat moois hoopt Leo van der Kooij u vanavond een indruk te geven. Voor hem en zijn vrouw is de reis naar dit bij velen nog onbekende natuurgebied een onvergetelijke ervaring geweest.

Aanvang 20.00 uur in de Ketelvink, Middelcoopstraat 1a.
Zaal is open vanaf 19.30 uur voor een kopje koffie vooraf .

KNOTWERKGROEP NVWC

Drie snoeidagen januari en februari

Op het moment van samenstellen van deze uitnodiging is de eerste dag op de locatie De Duinen in Beusichem achter de rug. Onder zonnige weersomstandigheden en met behulp van vrijwilligers van de Rabobank zijn negen knotwilgen gesnoeid. Zaterdag 15 december zal worden geprobeerd de ongeveer laatste tien bomen van deze rij te knotten.

Voor januari en februari 2008 staan drie data en twee locaties op het programma. Wij schatten in dat wij voor twee rijen bomen aan de Pikse Boomgaard en de Bol drie snoeidagen nodig hebben. De locaties liggen op een afstand van ongeveer 2 kilometer van elkaar:

Bereikbaarheid:

De Pikse Boomgaard is gelegen aan de Beusichemse Dijk ongeveer tegenover huisnummer 9 aan de zijde van de rivier. Het is de plek waar de dijk het dichtst bij de Lek komt. Vanuit Culemborg vanaf jachthaven de Helling de dijk ongeveer 1,5 kilometer volgen richting Beusichem. Gelegen tussen de afslag Bakelbos en Achterweg.

De tweede locatie is aan de Beusichemse Dijk, ongeveer 250 meter na de Achterweg. Afrit bij Huis Den Bol aan het Rondeel, huisnummer 15. Langs het huis af door het hek en dan rechtsaf het pad volgen. De knotwilgen staan haaks op de dijk en zijn ook vanaf de dijk te zien en te bereiken. Knotwilgen en enkele fruitbomen vormen de begrenzing tussen Het Rondeel en de boerderij in de hoek Achterweg/Beusichemse Dijk. Beide plekken zijn dicht op de dijk en redelijk tot goed bereikbaar. De eigenaren van houtkachels en open haarden kunnen dus volop aan hun trekken komen.

Voor gereedschap, koffie e.d. wordt op alle dagen in voldoende mate gezorgd. Zelf s.v.p. voor brood zorgen, denk aan kleding/laarzen! Alle werkdagen wordt er vanaf 9.00 uur 's morgens gewerkt tot uiterlijk 14.00 uur. Wie slechts enkele uurtjes kan is uiteraard ook van harte welkom. Indien gewenst is een plattegrond van de locaties op te vragen bij Harry van de Warenburg. Bij twijfel of gezien de weersomstandigheden de snoeidag door kan gaan, neem dan na 7.30 uur contact op met 06-49938988 of kom voor 8.30 uur naar de Ketelvink. Is vervoer gewenst, dan vooraf graag contact met onderstaande personen.

Inlichtingen bij:

Harry van de Warenburg, Grondzeilerweg 9 ☎0345-514358
email: h.j.m.van.dewarenburg@freeler.nl
Wim Smits, Hoogeinde 8, Zoelmond, tel. ☎0345 -501671

**Indien nodig wordt zaterdag 8 maart
nog een extra snoeidag ingelast.
Dit wordt te zijner tijd bekendgemaakt.**

Zaterdag 26 januari

Jaarlijkse roofvogeltelling

Start: 9.00 uur

Op zaterdag 26 januari houdt de vogelwerkgroep van de NVWC de jaarlijkse roofvogeltelling. In het werkgebied van de natuur- en vogelwacht worden dan alle roofvogels opgespoord. Dé kans om de algemeen in Nederland overwinterende roofvogels als buizerd, torenvalk en sperwer eens goed te leren kennen.

Al sinds de jaren '80 uit de vorige eeuw worden de roofvogels in het werkgebied van de NVWC geteld. In de eerste jaren troffen we relatief kleine aantallen roofvogels aan. Vanaf ongeveer 1995 zijn de aantallen *booming*. In het gebied niet groter dan 80 km² worden sindsdien meer dan 120 exemplaren gezien.

Per telgroep werden de afgelopen jaren minimaal 20 buizerden, 5 torenvalken en enkele sperwers waargenomen. Het streven is om met minimaal zes groepen van twee of meer personen op pad te gaan. De telling start om 9.00 uur bij de Ketelvink aan de Middelcoopstraat 1a in Culemborg en afhankelijk van het aantal deelnemers duurt het 3 à 4 uur. De telling wordt uitgevoerd per fiets.

Mee te nemen: een verrekijker, warme kleding en proviand voor onderweg. Ook regenkleding is aan te raden, voor een eventueel buitje onderweg. Als het echt te slecht is, gaat de telling in ieder geval op die dag niet door. Bij twijfel of de telling doorgaat, kan men vanaf 8 uur 's morgens bellen. Opgave vooraf is niet nodig.

Voor meer informatie bel:
Louis van Oort: 06-40761817
(Lvanoort@planet.nl)

Vogelexcursie Oostvaardersplassen

Zaterdag 23 februari

Vertrek 9.00 uur

De Oostvaardersplassen zijn één van de belangrijke natuurgebieden van Nederland. Eind februari zijn nog niet alle wintergasten vertrokken, zodat we kiekendieven, sperwers, buizerden en ruigpootbuizerden kunnen zien en hopelijk ook onze zeearenden.

Op het open water van de Oostvaardersplassen zijn in deze tijd vele soorten eenden aanwezig en langs de rietranden kunnen we zilverreigers zien en met geluk ook roerdrompen. Afhankelijk van de berichten op de verschillende websites met vogelwaarnemingen gaan we tevens langs het IJsselmeer of de Randmeren. Kortom, we gaan minstens 45 vogelsoorten zien. We vertrekken op 23 februari om 9.00 van de Ketelvink, het clubhuis van de NVWC aan de Middelkoopstraat 1 in Culemborg.

Opgave bij Theo Boudewijn (0345-513502 of theo.boudewijn@hetnet.nl)

Geef door of je al dan niet een auto tot je beschikking hebt. Indien dit wel het geval is, geef ook door of er mensen met je mee kunnen rijden. De reiskosten worden gedeeld door de chauffeur en zijn meerrijders.

Jaarprogramma NVWC 2008

Het eerste kwartaal is te vinden op de vertrouwde plaats - zie achterzijde van dit blad -

April	12	zaterdag		Riviertelling
	14	maandag	20.00	Bestuursvergadering
	16	woensdag	19.00	PWG op zoek naar Hongerbloempje
	16	woensdag	20.00	Nieuwe ledenavond
	18	vrijdag	20.00	Lezing
	19	zaterdag	9.30	Green Rangers
	26	zaterdag	9.00-14.00	PWG Alblasserwaard (Zomerklokje)

Mei	30	woensdag		Hemelvaartskamp
	1	donderdag		Hemelvaartskamp
	2	vrijdag		Hemelvaartskamp
	3	zaterdag		Hemelvaartskamp
	4	zondag		Hemelvaartskamp
	9&10	vrij-zaterdag		Big-Day VWG
	10	zaterdag	9.30	Green Rangers
16	vrijdag		Excursie Zouweboezem	
17	zaterdag	9.00-14.00	PWG Amerongse Bovenpolder	
19	maandag	20.00	Bestuursvergadering	
23	vrijdag	22.00	Nachtvlinderexcursie Zump	
26	maandag		Deadline Hak-al nr. 3	

Juni	31	zaterdag	9.30	Green Rangers
	4	woensdag	19.00	Plantenexcursie Grassen
	9	maandag	20.00	Bestuursvergadering
	21	zaterdag	9.30	Green Rangers
Juli	30	maandag		Dead line Hak-Al extra Zomercon- voronde
	14	maandag	20.00	Bestuursvergadering

In 2008 zullen 1 of 2 ledenavonden gehouden worden. De data worden in overleg met de leden vastgesteld.

Culemborg, november 2007

Augustus	2	zaterdag		Trektellen
	9	zaterdag		Trektellen
	9	zaterdag	11.00	Libellenexcursie naar de Regulieren
	16	zaterdag		Trektellen
	23	zaterdag		Trektellen
	27	woensdag	19.00	Water- en oeverplantenexcursie
	29	vrijdag	20.30	Nationale Nachtblindernacht
	30	zaterdag		Trektellen
September	1	maandag		Deadline Hak-al nr. 4
	5	vrijdag	20.00	Vleermuisexcursie
	6	zaterdag	17.00	Picknick en excursie
	6	zaterdag	8.00	Vogelexcursie naar de Delta
	8	maandag	20.00	Bestuursvergadering
	13	zaterdag		Riviertelling/Trektellen
	13	zaterdag	12.00	Spinnenexcursie Baarsewaard
	19	vrijdag	20.00	Leden voor ledenavond
	20	zaterdag		Trektellen
	27	zaterdag		Trektellen
Oktober	27	zaterdag	9.00-16.00	Paddestoelenexcursie (Kampina)
	4	zaterdag		Euro Birdwatch Trektelling
	11	zaterdag		Trektellen
	11	zaterdag	9.00-14.00	Paddestoelenexcursie Kaapse Bossen
	13	maandag	20.00	Bestuursvergadering
	17	vrijdag	20.00	Lezing
November	18	zaterdag		Riviertelling/Trektellen
	25	zaterdag		Trektellen
	1	zaterdag		Trektellen
	8	zaterdag		Trektellen
	10	maandag	20.00	Bestuursvergadering
	10	maandag		Deadline Hak-al nr. 5
	15	zaterdag		Riviertelling/Trektellen
	21	vrijdag	20.00	Lezing
	22	zaterdag		Trektellen
	22	zaterdag	9.00-14.00	Knotwerkgroep
December	29	zaterdag		Trektellen
	8	maandag	20.00	Thema avond
	10	woensdag	20.00	Vakantie-foto-vlinder-libel-op-naam-breng-avond
	13	zaterdag	9.00-14.00	Knotwerkgroep
	13	zaterdag		Riviertelling
15	maandag	20.00	Bestuursvergadering	

Lezing Baikalmeer & Zuid-Siberische steppen

Wanneer: Vrijdagavond **15 februari 2008, 20.00 uur**
Waar: Ketelvink, Middelcoopstraat 1a, Culemborg
(achter het winkelcentrum Chopinplein).

Een groep van tien Nederlandse natuurliefhebbers trok in juni 2008 twee weken lang door het zuiden van Siberië, op zoek naar de talrijke vogelsoorten en andere dieren die in en rond het Baikalmeer voorkomen. Louis van Oort, fanatiek vogelaar en lid van de Natuur- en Vogelwacht Culemborg, maakte deel uit van deze natuurexpeditie.

Het werd een bijzondere reis in verschillende opzichten. Allereerst was daar de ontzagwekkende natuur: het Baikalmeer is imposant, kristalhelder en zonder meer schitterend. Even indrukwekkend zijn de Zuid-Siberische steppen, die in het tweede deel van de reis aan bod kwamen. Onderweg passeerden vogelsoorten de revue waar we in West-Europa slechts van kunnen dromen: azuurmees, roodkeelnachtegaal, Mongoolse leeuwerik en nog veel meer. Daarnaast kregen de expeditieleden een goed beeld van de lokale cultuur en keuken. Vooral dat laatste leverde ervaringen op die niet bepaald tot een ster in de Michelin-gids zullen leiden.

Op deze reis was het fotografengilde sterk vertegenwoordigd. Het leverde een schat aan werkelijk fantastische foto's op, waarvan een klein maar uitgelezen gedeelte tijdens deze lezing aan bod zal komen.

Kom dus 15 februari dus langs in de Ketelvink en geniet mee van de magnifieke foto's, griezels met horrorverhalen over gevulde schapendarmen en krab mee met verhalen over de ontelbare muggen die hun slag probeerden te slaan.

Iedereen is welkom, dus ook niet-leden van de NVWC. De zaal is open vanaf 19.30 uur voor een kopje koffie vooraf.

Adressen

Contactadres:

Natuur-en Vogelwacht Culemborg
Clubhuis "De Ketelvink"
Middelcoopstraat 1a
4102 CE Culemborg
Triodosbank: 78.14.04.312
KvK te Tiel: 40156764
e-mail: post@nwwc.nl
website: www.nwwc.nl

Bestuur:

Kars Veling (voorzitter)
Akkerwinde 9
4102 JJ Culemborg
☎ 0345 - 53 16 89

Gonda Baard (secretaris)
Martinus Nijhoff 13
4103 WP Culemborg
☎ 0345 - 52 13 94

Yme Jan Bosma (penningmeester)
Wilgenboom 51
4101 WK Culemborg
☎ 0345 - 51 30 08

Algemene bestuursleden:

Daniël Beuker
Wilgeboom 13
4101 WJ Culemborg
☎ 0345 - 51 61 55

Paul van Buchem
Kastanjeboom 33
4101 VS Culemborg
☎ 0345 - 51 01 50

Saskia Janssen
Wilgenroos 12
4102 KL Culemborg
☎ 0345 - 53 28 98

Conradine de Reus
Havendijk 12-14
4101 AB Culemborg
☎ 0345 51 02 27

Stellen van vragen aan het bestuur
kan door te bellen of te mailen naar:
bestuur@nwwc.nl

Lidmaatschap en Contributie:

Nieuwe leden, adreswijzigingen en
overige veranderingen in lidmaatschap
kunnen worden doorgeven via e-mail
aan: Toine van de Laar, lidworden@
nwwc.nl of het postadres van "De
Ketelvink".

Betaling geschiedt per
toegezonden acceptgirokaart.
Lidmaatschap per gezin/adres €15,00
per jaar. Postlidmaatschap € 20,00
per jaar. Opzegging minimaal een
maand voor het einde van het vereni-
gingsjaar.

Coördinatoren:

*Kampen, lezingen,
dia-avonden en cursussen:*
Kars Veling (*ad interim*)
Akkerwinde 9
4102 JJ Culemborg
☎ 0345 - 53 16 89

Vogelwerkgroep incl. Nestkasten:
Theo Boudewijn (*ad interim*)
Akelei 42
4102 JM Culemborg
☎ 0345 - 51 35 02

Plantenwerkgroep:
Leo van der Kooij
Vliegerweg 3
4101 JK Culemborg
☎ 0345 - 51 54 50

Insectenwerkgroep:
Rob van de Haterd
Burgemeester Venweijlaan 44
4191 XH Geldermalsen
☎ 0345 - 52 25 82

Vragen over insecten:
Annette van Berkel
Akkerwinde 9
4102 JJ Culemborg
☎ 0345 - 53 16 89

Knotwilgenwerkgroep:
Harry van de Warenburg
Grondzeilerweg 9
4105 HJ Culemborg
☎ 0345 - 51 43 58

Werkgroep Wintervoeding Vogels
Ruud Post
Linnaeuslaan 61
4102 LG Culemborg
☎ 0345 - 51 09 29

Tuin- en kluswerkgroep:
Frans Waroux
Irene Vorinkstraat 69
4105 JA Culemborg
☎ 0345 - 51 53 93

Begeleiding jeugdgroepen:
Wiel Rutten
A. Romein Verschoorpad 1
4103 VE Culemborg
☎ 0345 - 51 00 64

Contact-adressen:

Dierenambulance Vianen:
Jolande van der Klis
Postbus 390
4130 EJ Vianen
☎ 06-51 11 12 90
e-mail: jolandevanderklis@hetnet.nl

Kinderboerderij "de Heuvel"
Peter Brosky
Weithusen 63
4102 NV Culemborg
☎ 0345 - 51 88 09

Steunpunt NME
Pauline Hoevenaars
Weithusen 63
4102 NV Culemborg
☎ 0345 - 51 97 41
(dinsdag en woensdag)
☎ 0345 - 47 77 91
maandag t/m donderdag)
bezoek op afspraak
e-mail: nmeculemborg@wanadoo.nl

Diverse Natuurorganisaties:

Milieu:
Milieuklachten gemeente Culemborg
☎ 0345 - 47 77 94
(tijdens kantooruren)
Na kantooruren politie
☎ 0900 - 88 44

Klachten meldlijn gemeente Culemborg
☎ 0345 - 47 79 59

*Buitengewoon opsporingsambtenaren
Culemborg*
P. Brosky ☎ 06-46 36 27 47
J. de Kaper ☎ 06-46 36 27 12

*Milieuklachten en
informatiecentrum (MKIC)*
☎ 026 - 359 99 99

Veldpolitie:
(Werkhoven)
Den Hartog: ☎ 0345 - 55 15 58
(Cothen)
Vrieliink: ☎ 0345 - 56 16 75
(Zeist)
Meldkamer: ☎ 030 - 692 48 24

*Algemene Inspectiedienst
AID groendesk*
☎ 030 - 669 26 40 of
☎ 030 - 669 26 63

Gemeentepolitie
Triosingel 34
4101 XC Culemborg
☎ 0900 - 88 44

Vereniging Milieudefensie:
Postbus 19199
1000 GD Amsterdam

Milieudefensie Steunpunt Culemborg:
Frederik van Eedenlaan 30
4103 WB Culemborg
☎ 0345 - 53 30 97
e-mail: milieudefensie.culemborg@planet.nl

*Milieuwerkgroep
Noordwest-Betuwe:*
Harry van de Warenburg
Grondzeilerweg 9
4105 HJ Culemborg
☎ 0345 - 51 43 58

*Werkgroep Milieu
Geldermalsen:*
Henk ten Berge
Twee Morgen 16
4196 JT Tricht
☎ 0345 - 57 39 74

Milieuwerkgroep Buren:
Goof den Hartog
Kloosterlaan 15
4111 LG Zoelmond
☎ 0345 - 50 20 61

Informatie:

Clubhuis:
"De Ketelvink" voormalig "Ketelhuis"
op Terweijde.

Bibliotheek:
Boeken/verslagen/tijdschriften in
"De Ketelvink". Informatie en uitleen
woensdagmorgen of op afspraak
Telefoon: ☎ 0345 - 52 13 94

Het Vogeljaar:
Jaarabonnement door overschrijving
van €12,55 op girorekening van de
N.V.W.C., ondervermelding van
"Het Vogeljaar"

Verbandtas en -trommel:
Op excursie? Vergeet dan niet vanuit
de Ketelvink de linnen NVWC-rugtas
mee te nemen met EHBO-doodsjes,
instructies en belangrijke
telefoonnummers.
Iets gebruikt? Meld dit dan bij het
bestuur: bestuur@nwwc.nl,
☎ 0345 - 52 13 94

Inleveren vogelwaarnemingen:
e-mail: waarnemingen@nwwc.nl
Invulformulier te vinden op
www.nwwc.nl of via de speciale bak
in "De Ketelvink"

Vogelopvang:
Alle "wilde" zoogdieren en vogels,
die hulpbehoevend zijn kunnen, na
overleg, gebracht worden naar:

(tijdens kantooruren)
Kinderboerderij "de Heuvel"
Jan Kaper
Weithusen 63
4102 NV Culemborg
☎ 06-46 36 27 12

(na kantooruren)
Ruud Post
Linnaeuslaan 61
4102 LG Culemborg
☎ 0345 - 51 09 29

Postadres redactie Hak-al:
Cocky de Groot
Valeriaan 49
4102 VG Culemborg
☎ 0345 - 53 38 60
e-mail: redactie@nwwc.nl

Indien deze Hak-al onbezorgbaar,
graag retour aan:

N.V.W.C.
Middelcoopstraat 1A
4102 CE Culemborg

AGENDA

Januari	4	vrijdag	19.00	Nieuwjaarsbijeenkomst
	5	zaterdag	9.30-11.30	Green Rangers
	12	zaterdag	9.00-14.00	Knotwerkgroep: Pikse Boomgaard
	12	zaterdag		Riviertelling
	14	maandag		Deadline Hak-Al 1 (inclusief samenvatting jaaverslag 2007)
	18	vrijdag	20.00	Lezing: Brazilië - de Pantanal
	21	maandag	20.00	Bestuursvergadering
	26	zaterdag		Green Rangers
	26	zaterdag		Roofvogeltelling
Februari	2	zaterdag	9.00-14.00	Knotwerkgroep: Vervolg Pikse Boomgaard
	11	maandag	20.00	Bestuursvergadering
	15	vrijdag	20.00	Lezing: Baikalmeer & Zuid-Siberische steppen
	16	zaterdag		Riviertelling
	16	zaterdag	9.30	Green Rangers
	23	zaterdag	9.00-14.00	Knotwerkgroep: Huis Den Bol
	23	zaterdag	9.00	Excursie Oostvaardersplassen
Maart	8	zaterdag	9.00-14.00	Knotwerkgroep: extra snoeidag
	8	zaterdag	9.30	Green Rangers
	10	maandag	20.00	Bestuursvergadering
	10	maandag		Deadline Hak-al nr. 2
	14	vrijdag	20.00	Lezing
	15	zaterdag		Riviertelling
	29	zaterdag	9.30	Green Rangers
	31	maandag	20.00	Jaarvergadering

14 januari deadline kopij *Hak-al*

Kijk voor het laatste nieuws op www.nwvc.nl